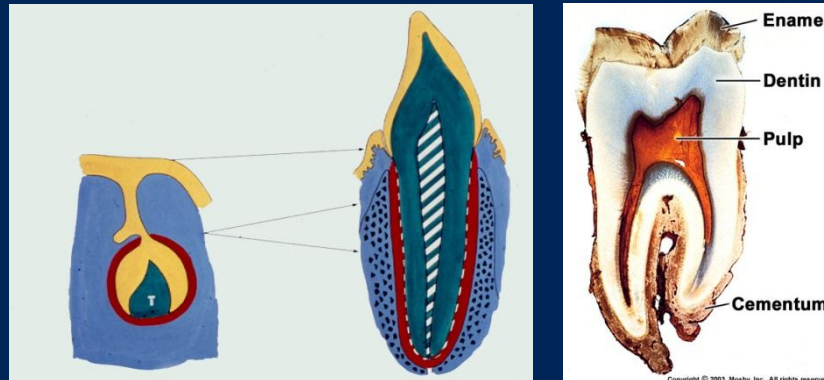

Tandudvikling

16. sep 2025

AARHUS
UNIVERSITET
INSTITUT FOR ODONTOLOGI OG ORAL SUNDHED

HENRIK LØVSCHALL
LEKTOR, PHD, TANDLÆGE

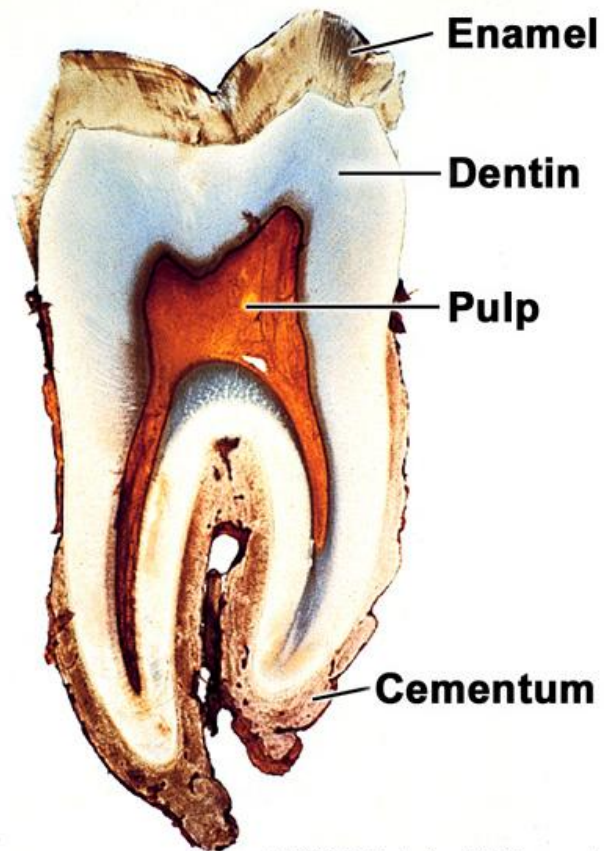

Plan idag

- Nervevæv
- Tænder
 - Tandudvikling
 - Tandorganet (væv)

Næste uge

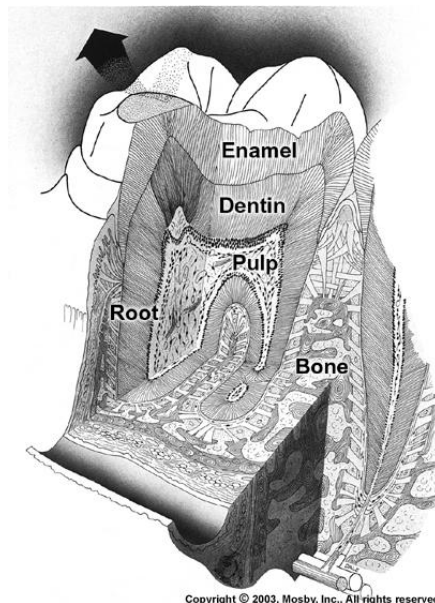
- Muskler mv intro
- Kranie Workshop
- Diagnostisk Prøve I (Selvtest/feedback)

Copyright © 2003, Mosby, Inc., All rights reserved.

TANDORGANET

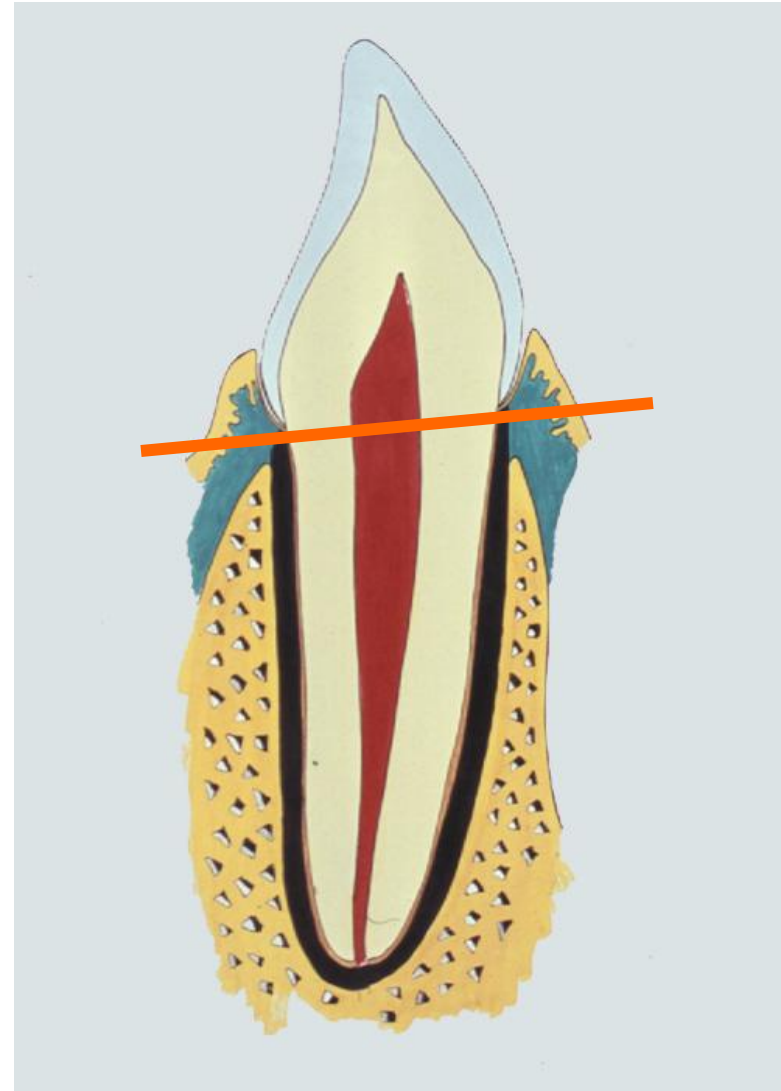
- TANDEN
 - krone
 - rod
- OMGIVENDE VÆV

TANDORGANET

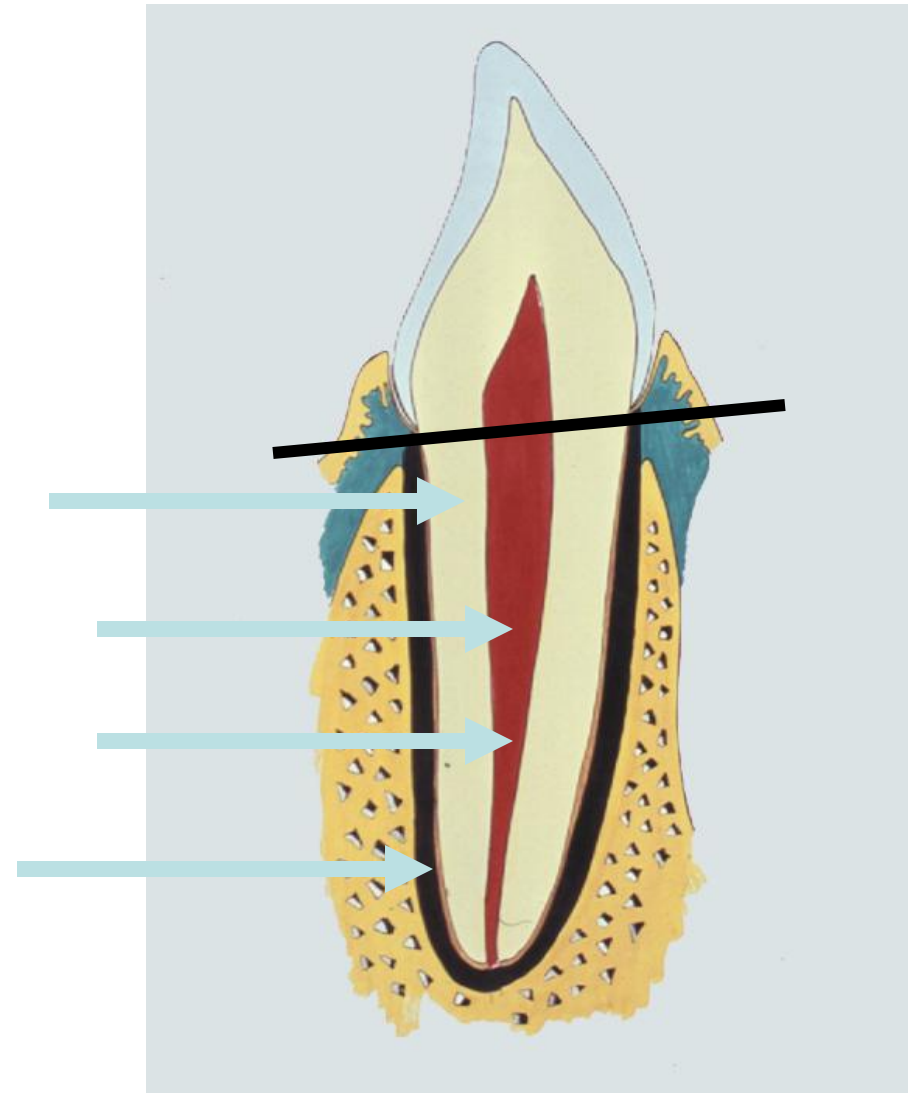
KRONE

- **emalje**
- **dentin**
"tandben"
- **pulpa**
pulpa dentis
"pulpakammer"
"nerven"
"tandmarven"

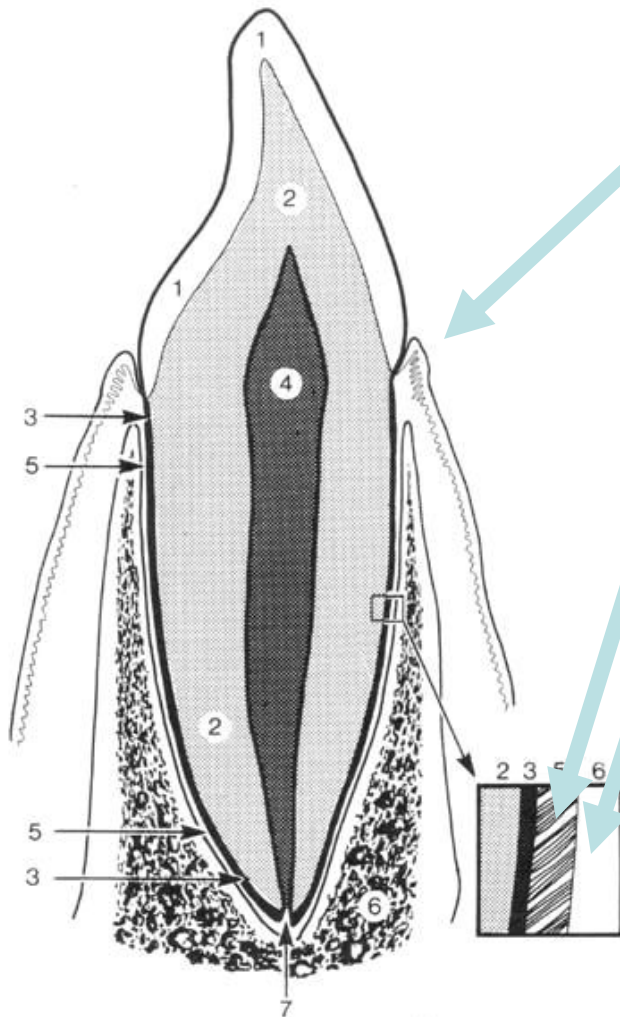

TANDORGANET ROD

- dentin
- rodkanal
- pulpa dentis
- rodcement

TANDORGANET OMGIVENDE VÆV

- **marginale gingiva**
 - tandkødskraven
- **rodhinden**
 - membran (kollagene fibriller)
- **processus/pars alveolaris**
 - alveole begrænses af alveolevæg
 - gingiva/slimhinde

UDVIKLING AF TANDORGAN

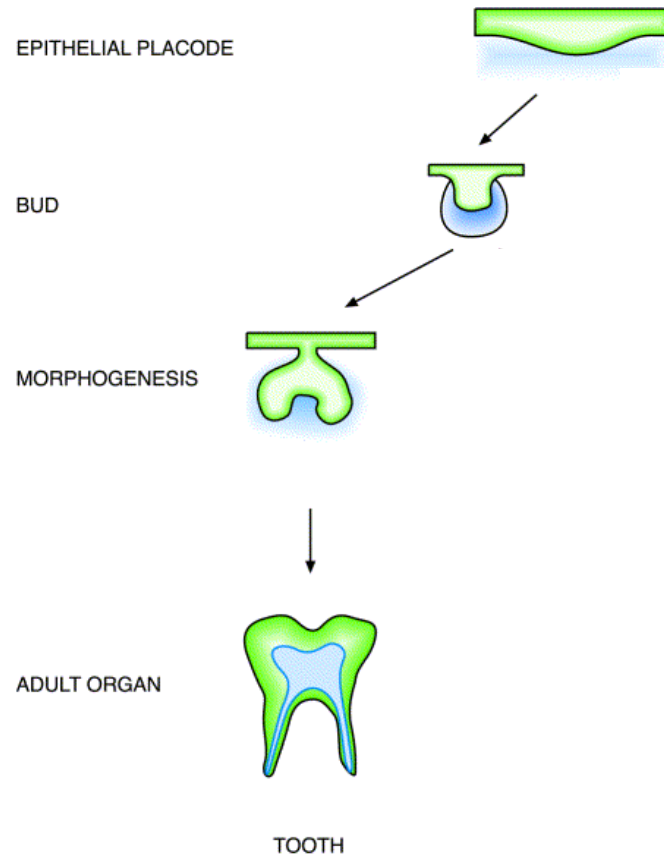
ORALT EPITEL

BINDEVÆV

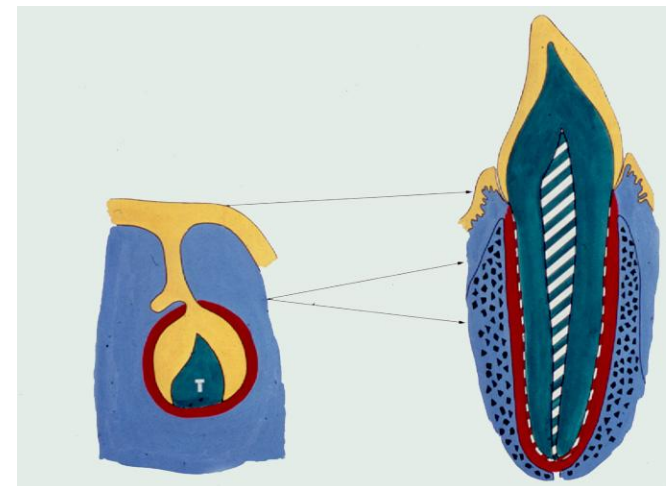
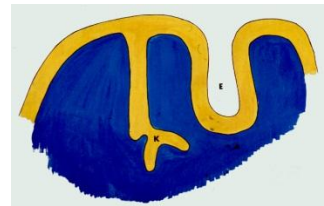
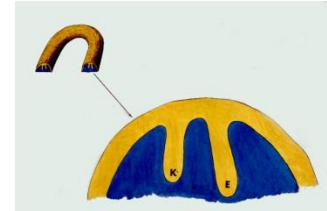
TANDANLÆG

UDVIKLING AF TAND

Her gennemgår vi

1. VESTIBULARLISTE OG TANDLISTE
2. TANDORGAN
3. TANDKRONENS UDVIKLING
 - feedback
4. UDVIKLING AF ROD, RODHINDE OG PULPA
5. ERSTATNINGSTANDLISTER OG TILVÆKSTLISTER
 - feedback
6. MINERALISERING OG FREMBRUD
 - Mentimeter

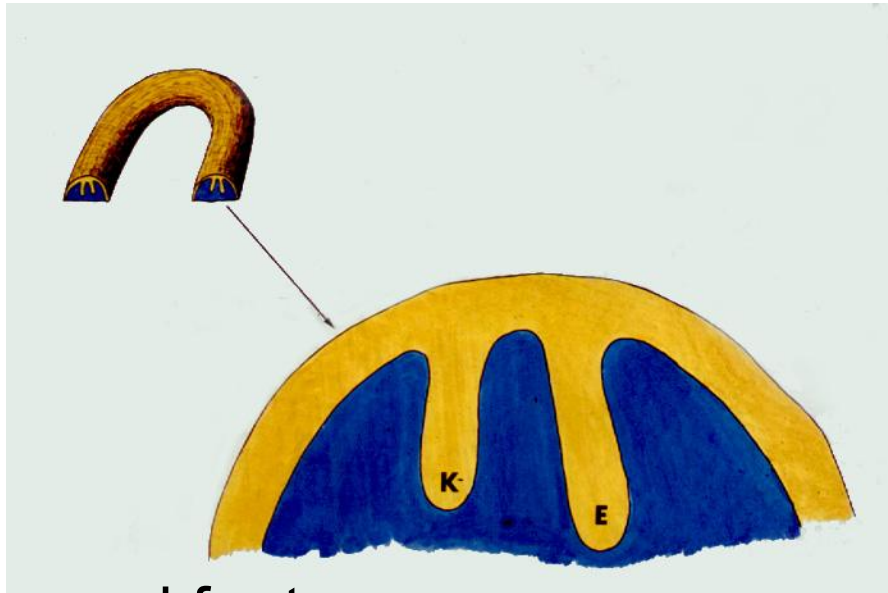

1. VESTIBULARLISTE OG TANDLISTE

- Kæbevold
- Mundhulepitel og bindevæv

1. VESTIBULARLISTE OG TANDLISTE

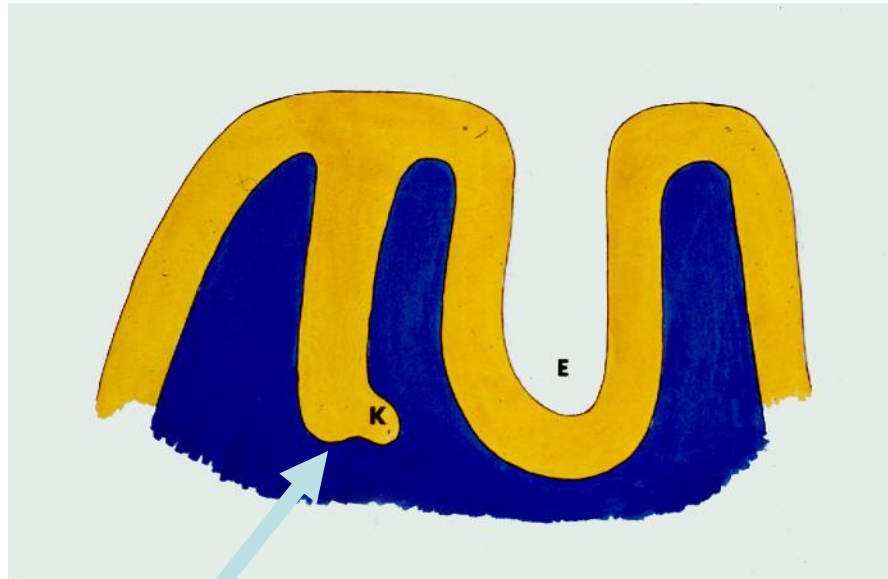
- Epitel vokser ned fra toppen

VESTIBULARLISTE

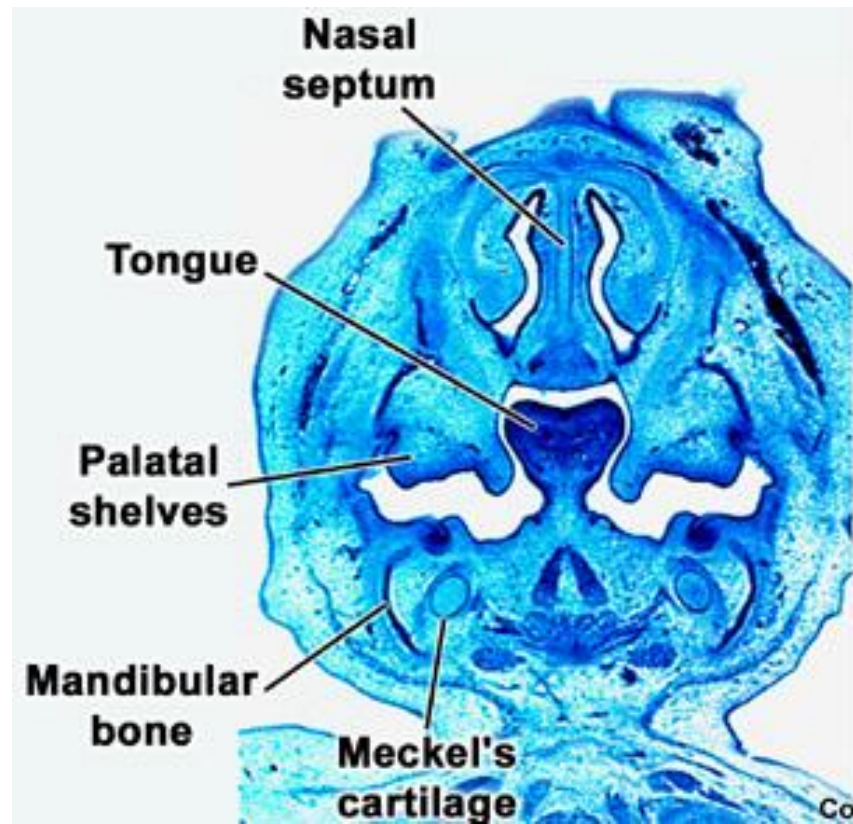
- vestibularlisten bliver til VESTIBULUM ORIS

TANDLISTE

- tandlistens epitel anlægger TANDORGANER

Frontalsnit

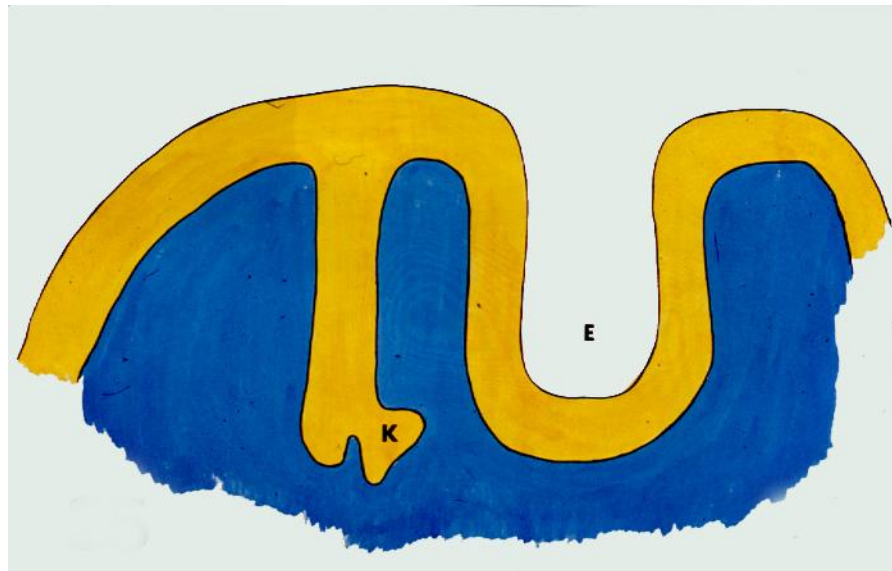
TANDLISTE

Tandorganet udvikles over tre stadier:

- **knop-stadiet**
- **kappe-stadiet**
- **klokke-stadiet**

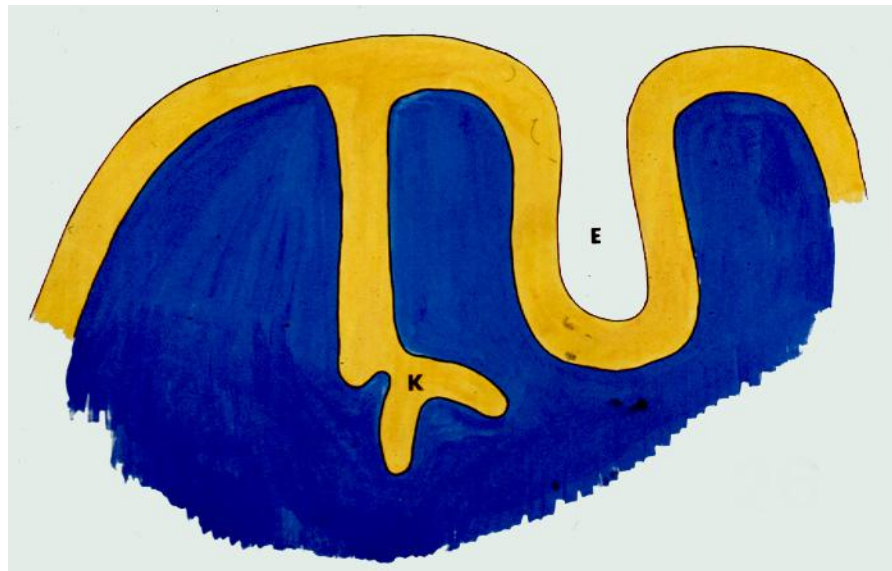
2. TANDORGAN

- .."KNOP"-STADIET

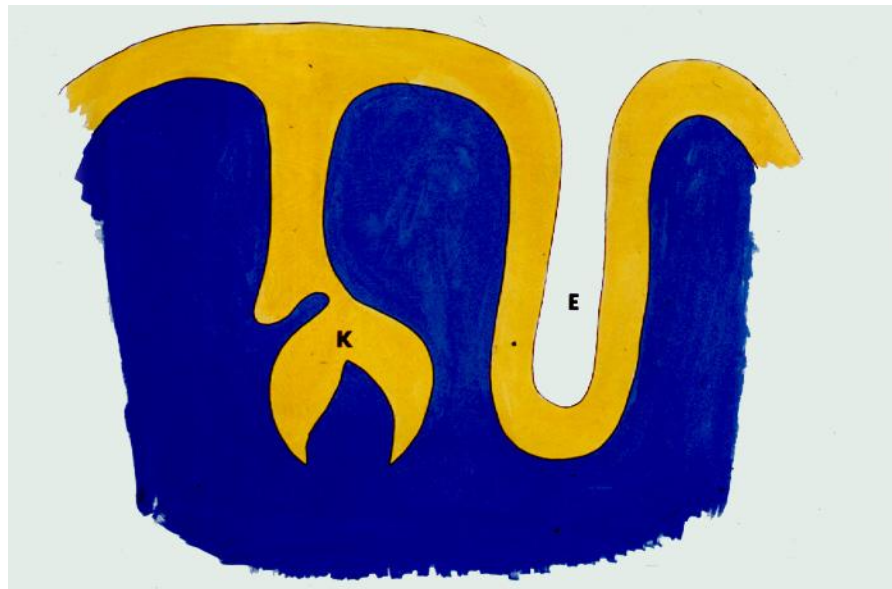
TANDORGAN

- "KAPPE"-STADIET

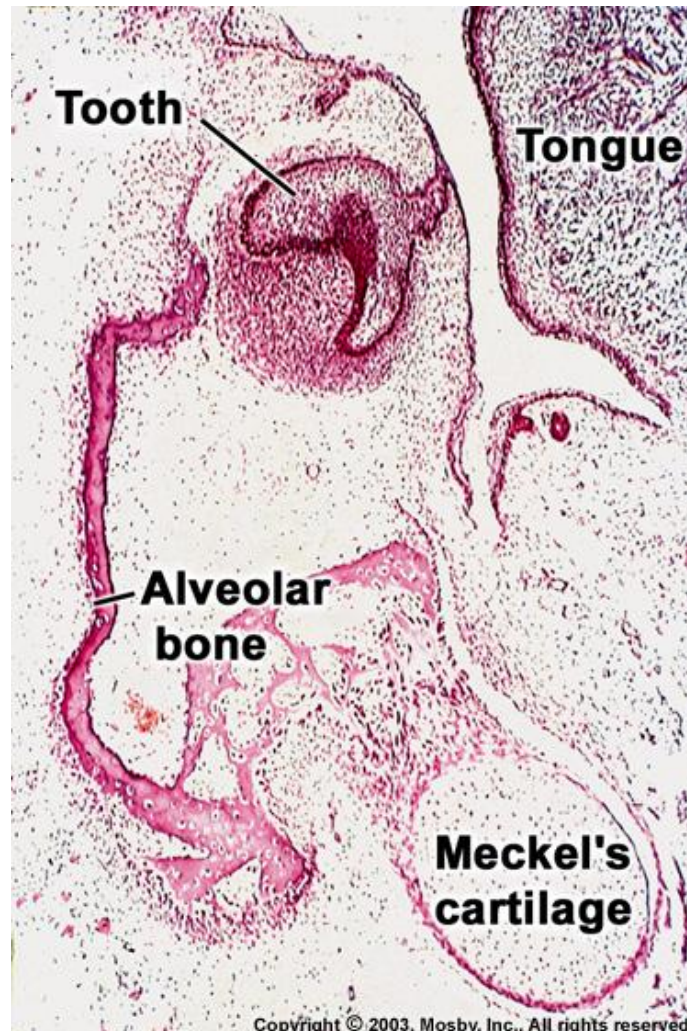

TANDORGAN

- "KLOKKE"-STADIET

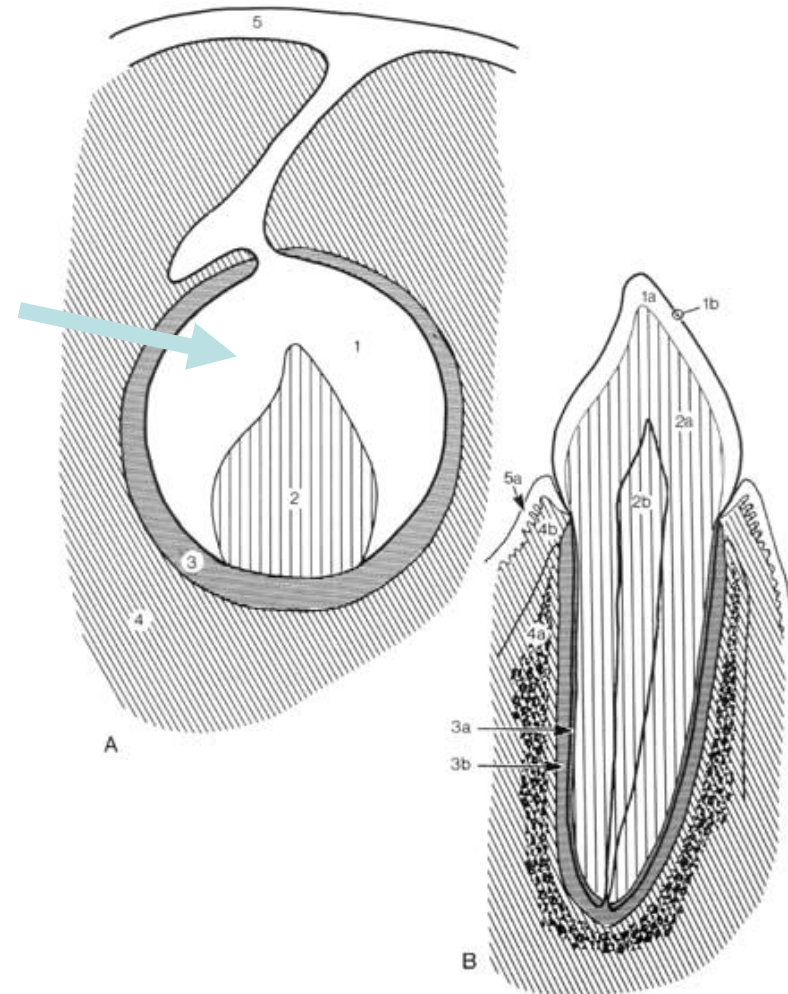
Frontalsnit

TANDORGAN

Epitel differenzieret:

- emaljeorgan

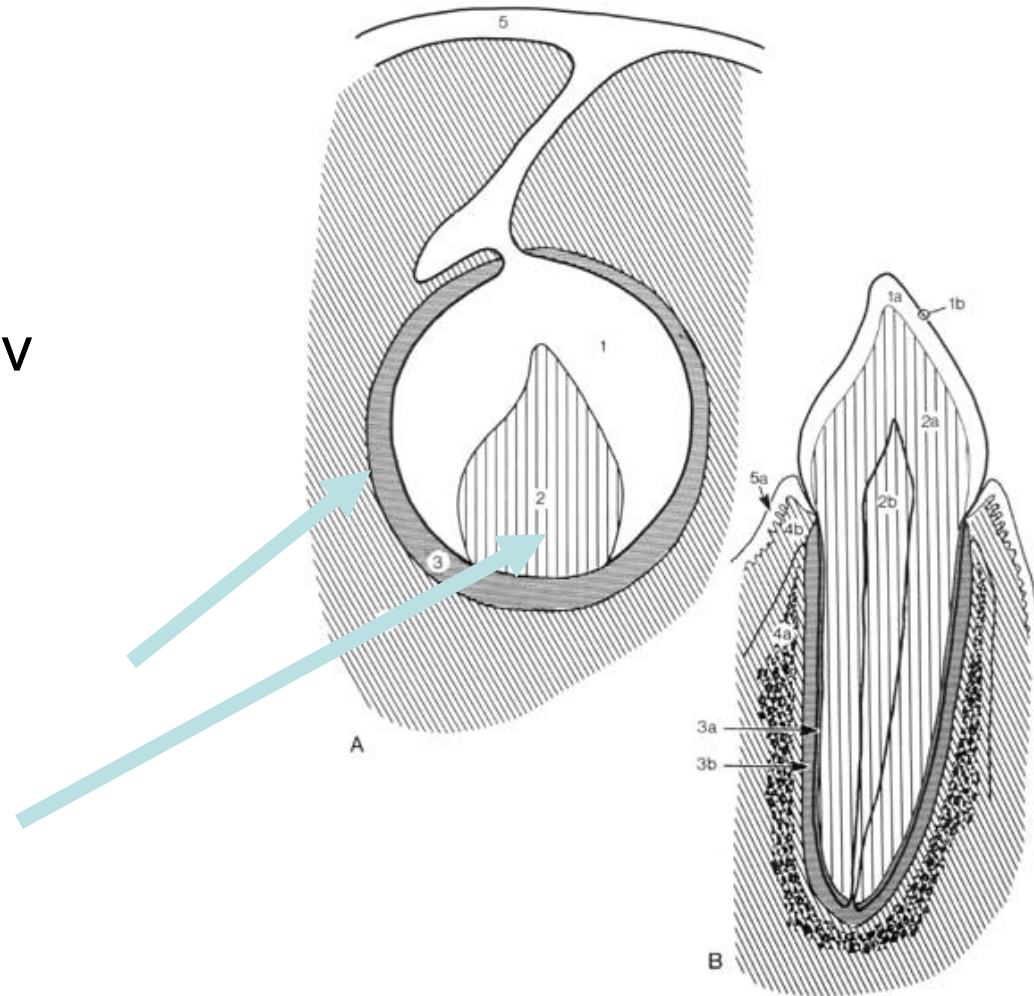
TANDORGAN

Epitel differentierer:

- emaljeorgan

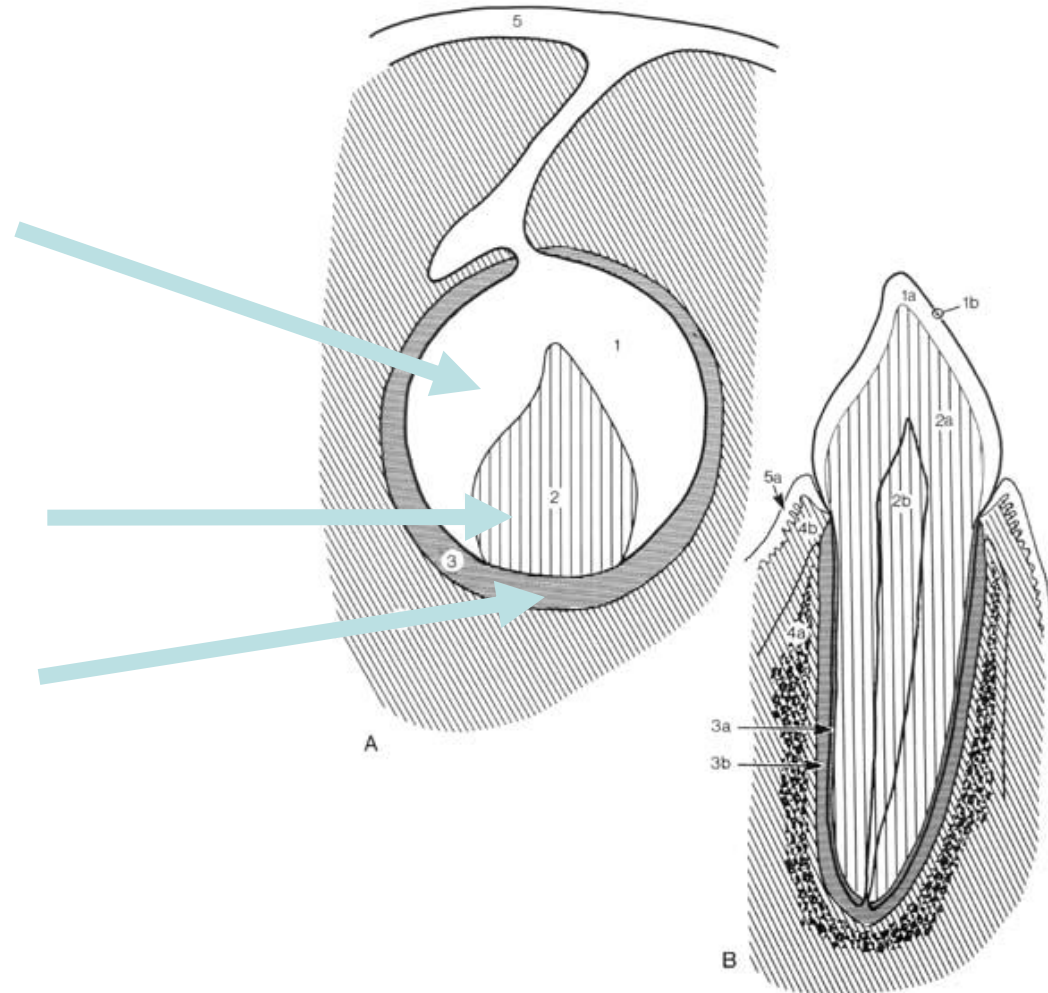
Mesenkymalt bindevæv
differentierer:

- tandsæk (folliklen)
- tandpapil

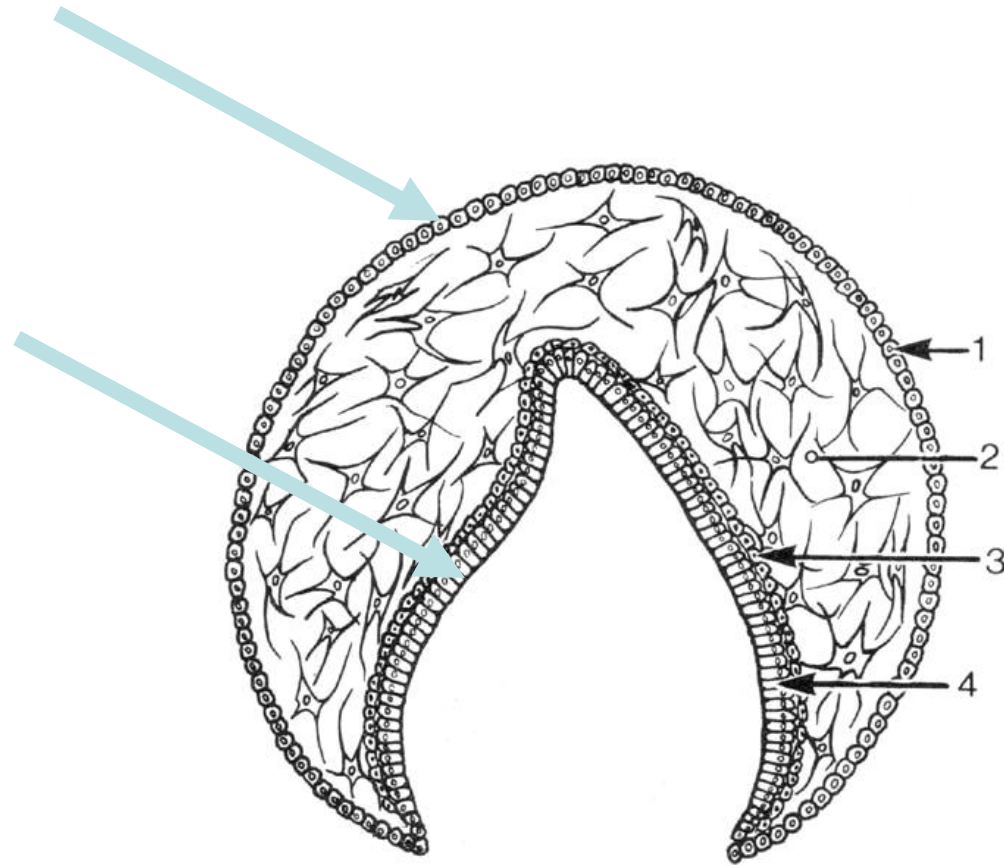
TANDORGAN

- EMALJEORGAN
 - 4 lag celler
 - ikke emalje endnu!
- TANDPAPIL
 - bindevæv indeni
- TANDSÆK
 - bindevæv udenom emaljeorgan

EMALJEORGAN

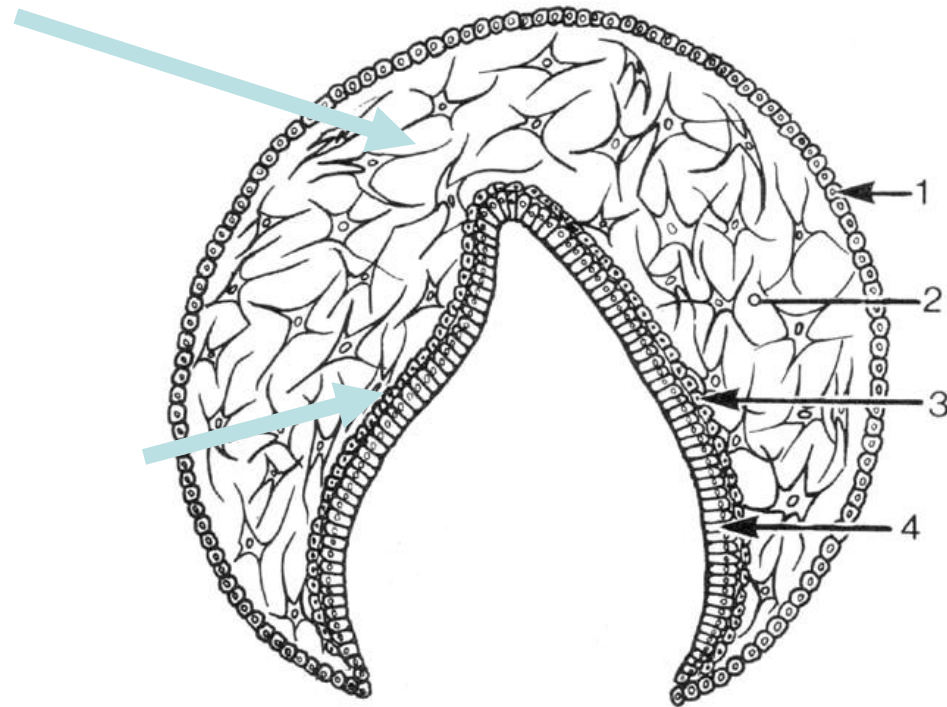
- Ydre emaljeepitel
 - kubiske celler
- Indre emaljeepitel
 - prismatiske celler

EMALJEORGAN

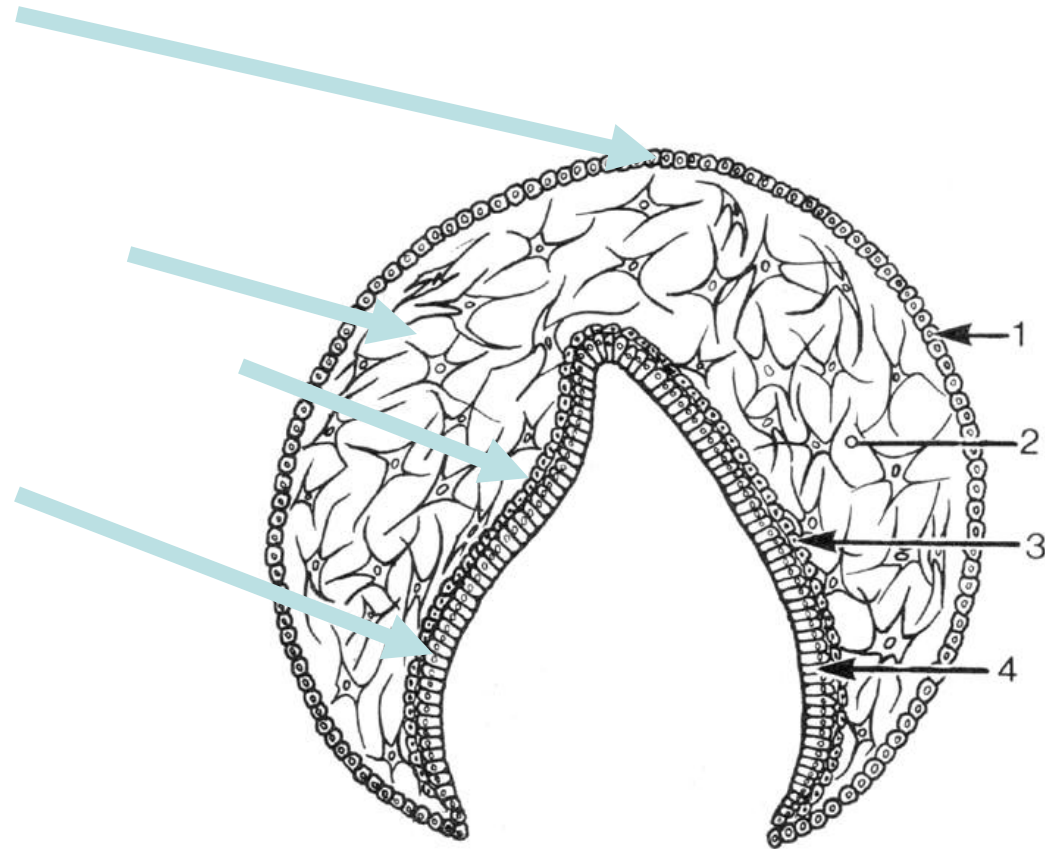
Mellemliggende emaljeepitel:

- Stratum reticulare
 - stjerneformede celler
 - der anastomoserer
 - amorf grundsubstans
- Stratum intermedium
 - tætliggende flade celler

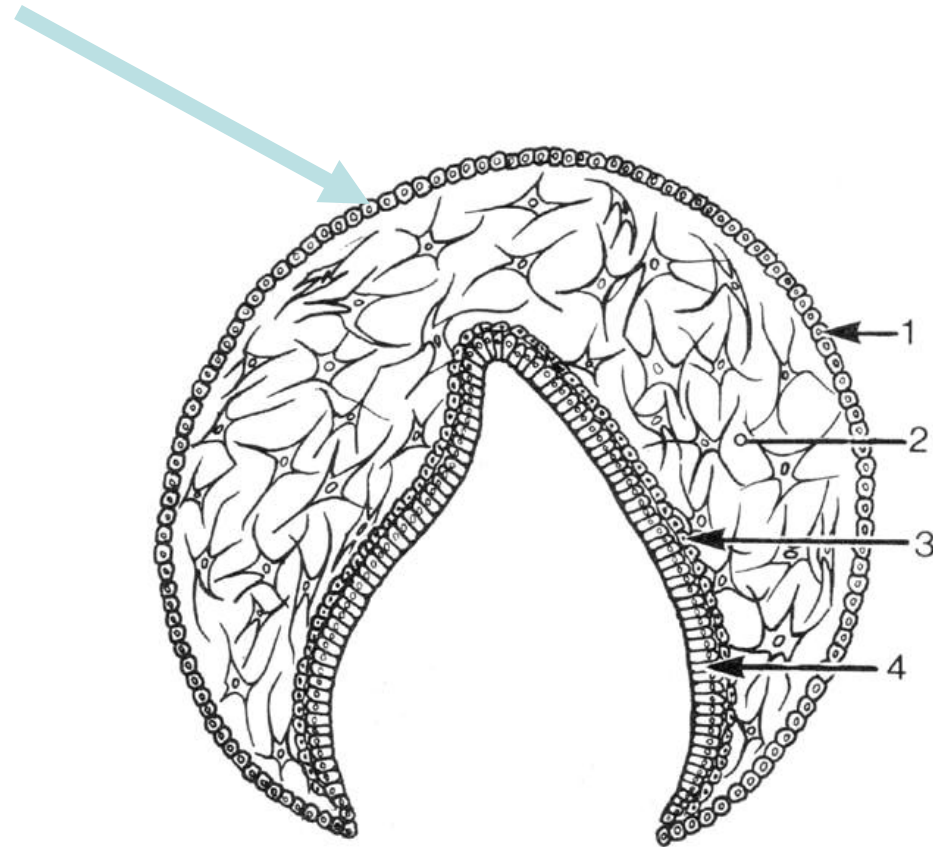
EMALJEORGANETS 4 LAG

- Ydre emaljeepitel
- Stratum reticulare
- Stratum intermedium
- Indre emaljeepitel

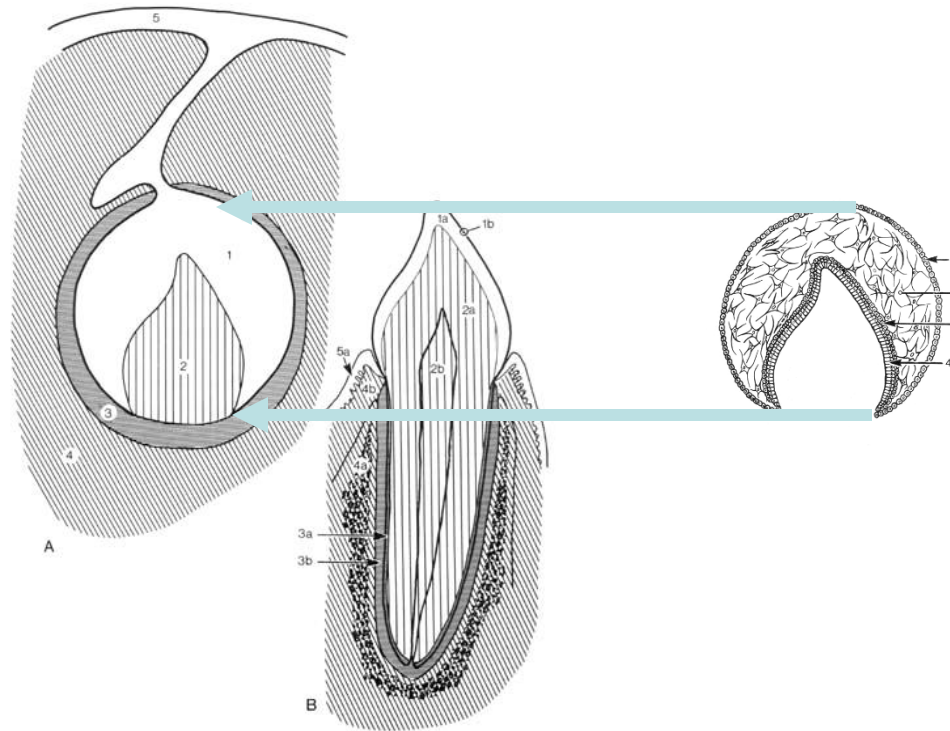
OBS

- Ydre emaljeepitel
bør ikke forveksles
med bindevæv i
tandsækken

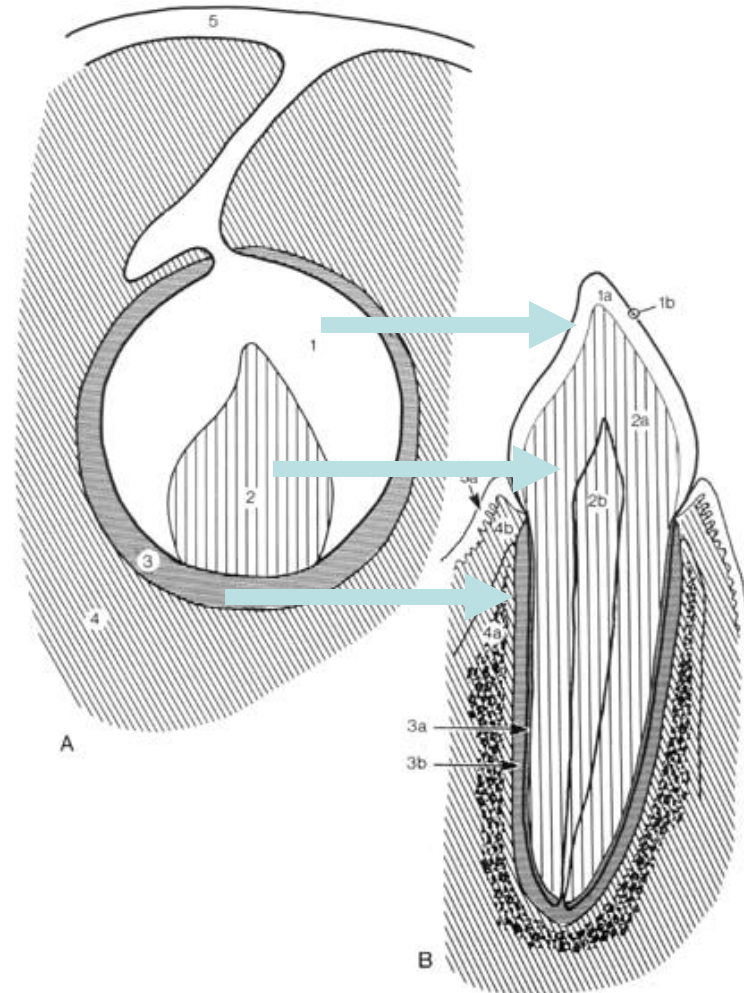
OBS

- Emaljeorganets 4 cellelag (emaljeorganet) er en del af tandorganet

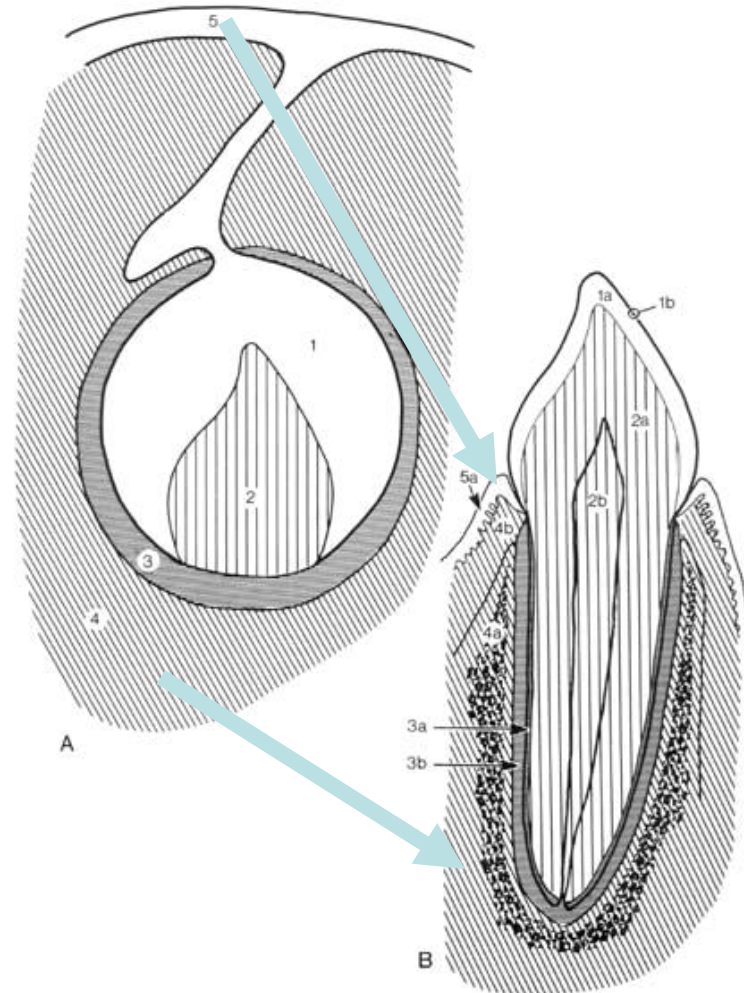
UDVIKLING AF TANDANLÆG

- EMALJEORGAN
 - Emalje
 - Emaljehinde ses på nyerupterede tænder
- TANDPAPIL
 - Dentin
 - Pulpa
- TANDSÆK
 - Cement
 - Rodhinde

OMGIVENDE VÆV

- EPITEL PÅ KÆBEVOLD
 - Gingiva epitel
- BINDEVÆV UDENOM TANDSÆKKEN
 - Alveoleknogle
 - Gingiva's bindevæv

UDVIKLING AF TANDANLÆG

Mundhulepitel

Emalje

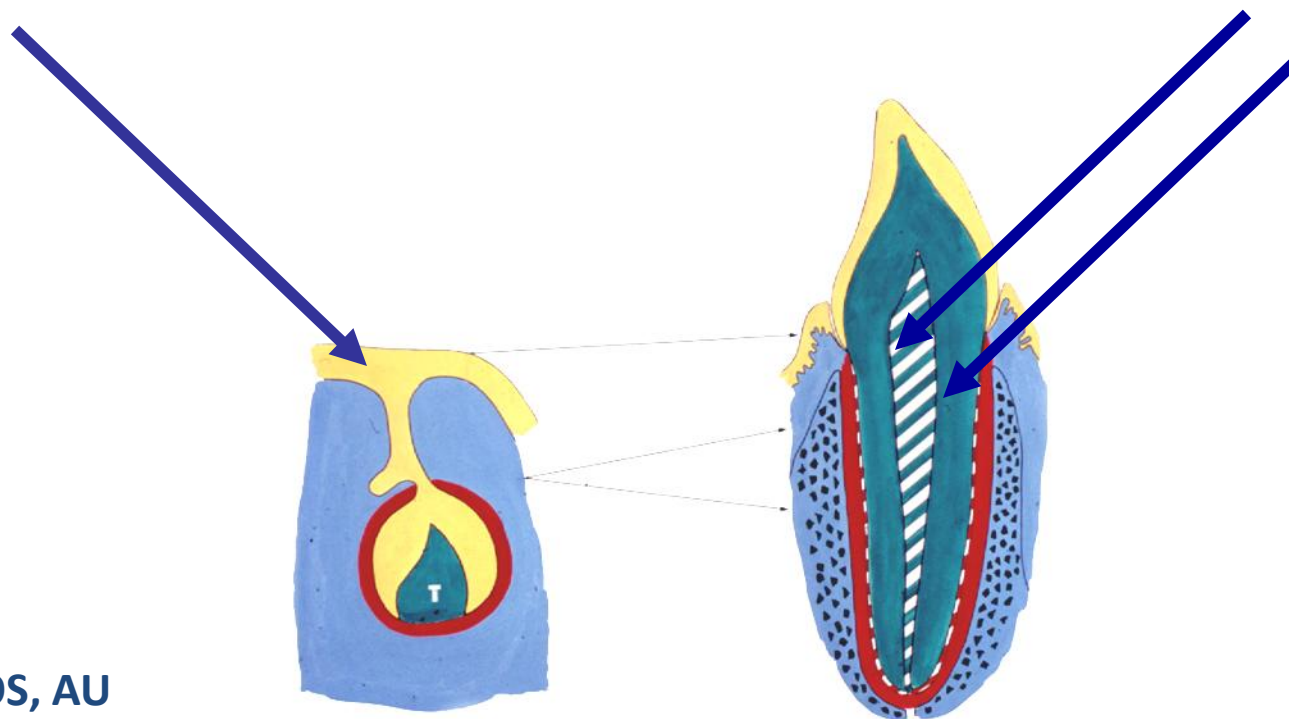
Gingiva

Bindevæv

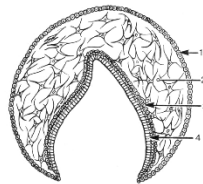
Dentin

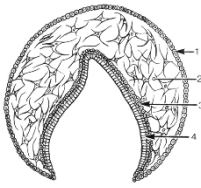
Pulpa

Resten

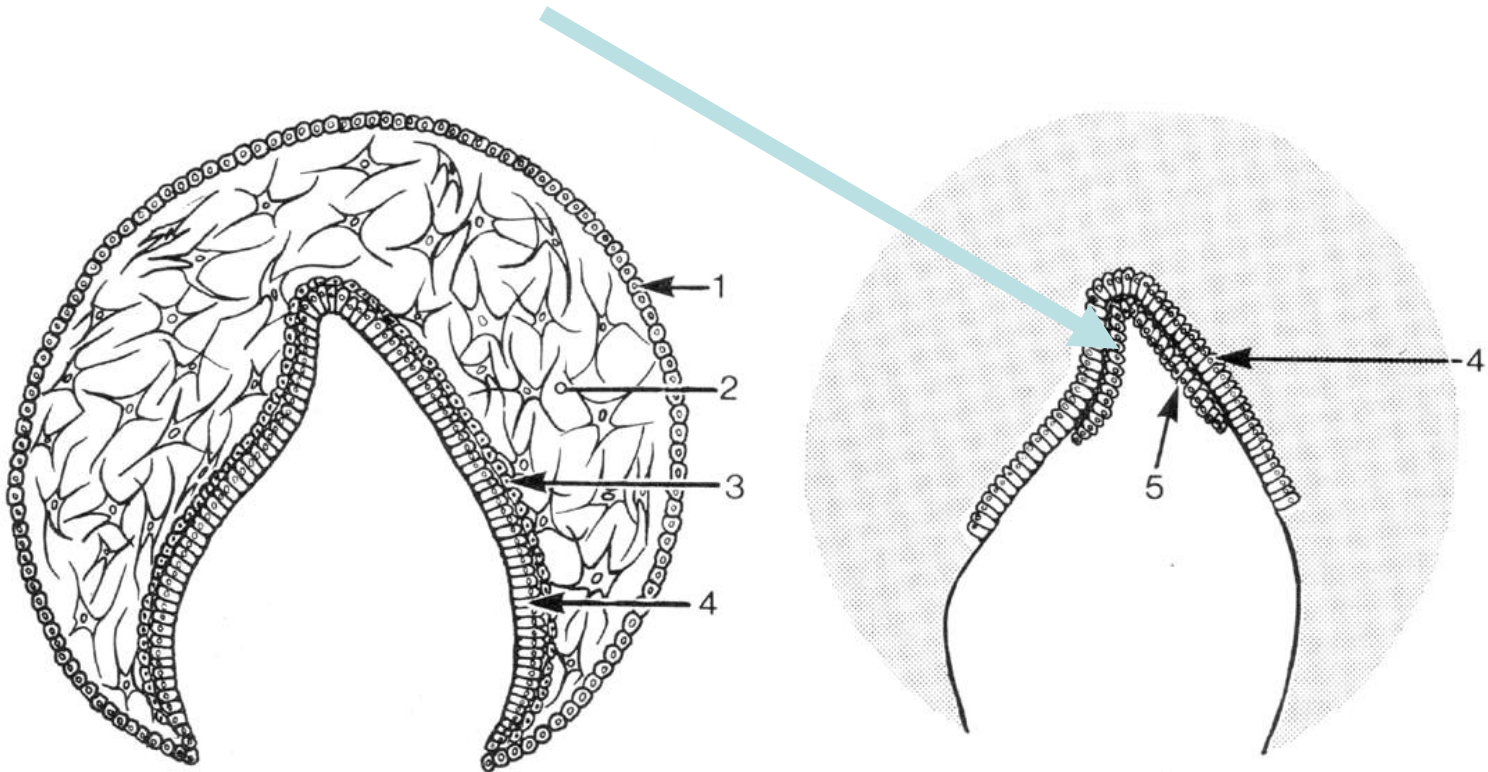
3. TANDKRONENS UDVIKLING

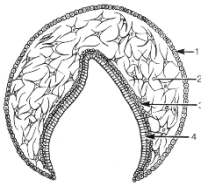

ODONTOBLASTER

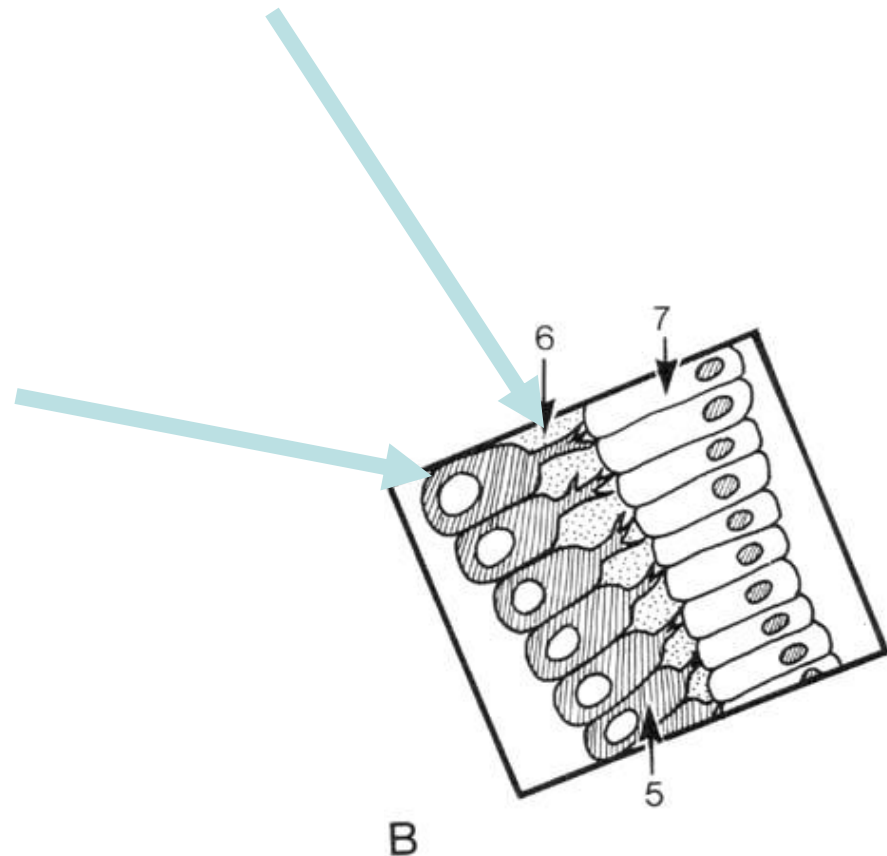
- 'mesenchymale celler' i tandpapillen differentierer til odontoblaster

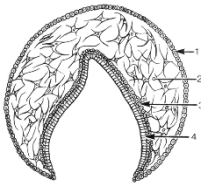

ODONTOBLASTER

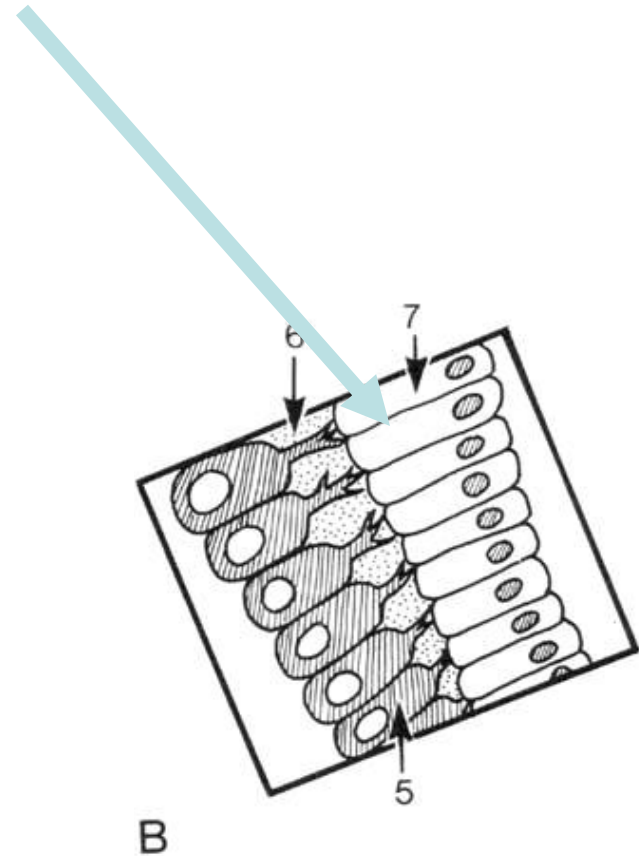
- danner prædentin (umineraliseret)
- odontoblasterne har udløbere

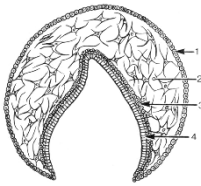

AMELOBLASTER

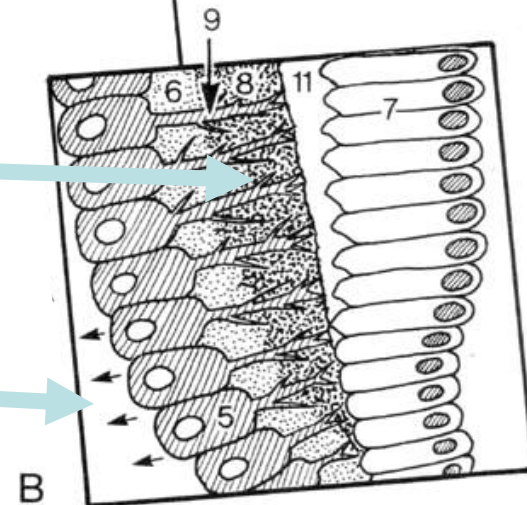
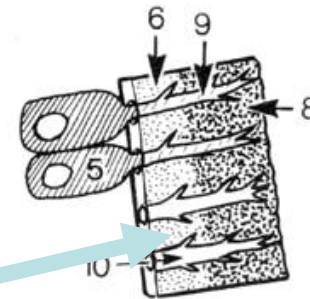
- indre emaljeepitel differentierer til ameloblaster

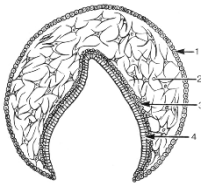

PRÆDENTIN

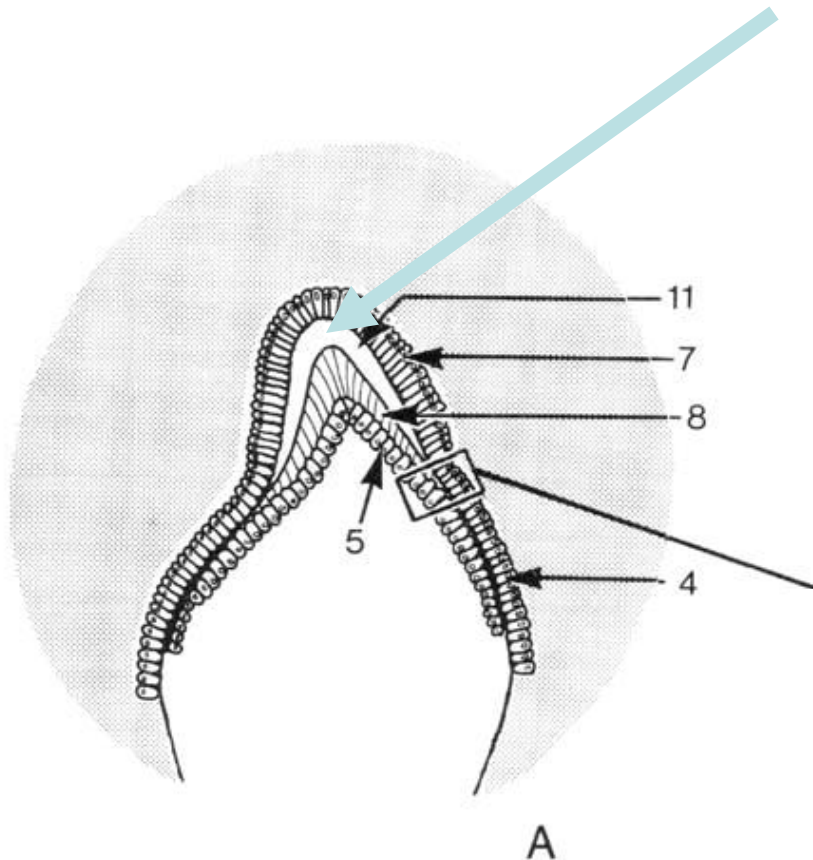
1. odontoblaster danner prædentin
2. krystaller udfældes dvs prædentinen mineraliserer
3. odontoblaster forlænges

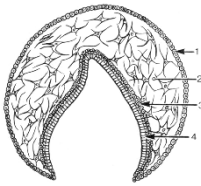

AMELOBLASTER

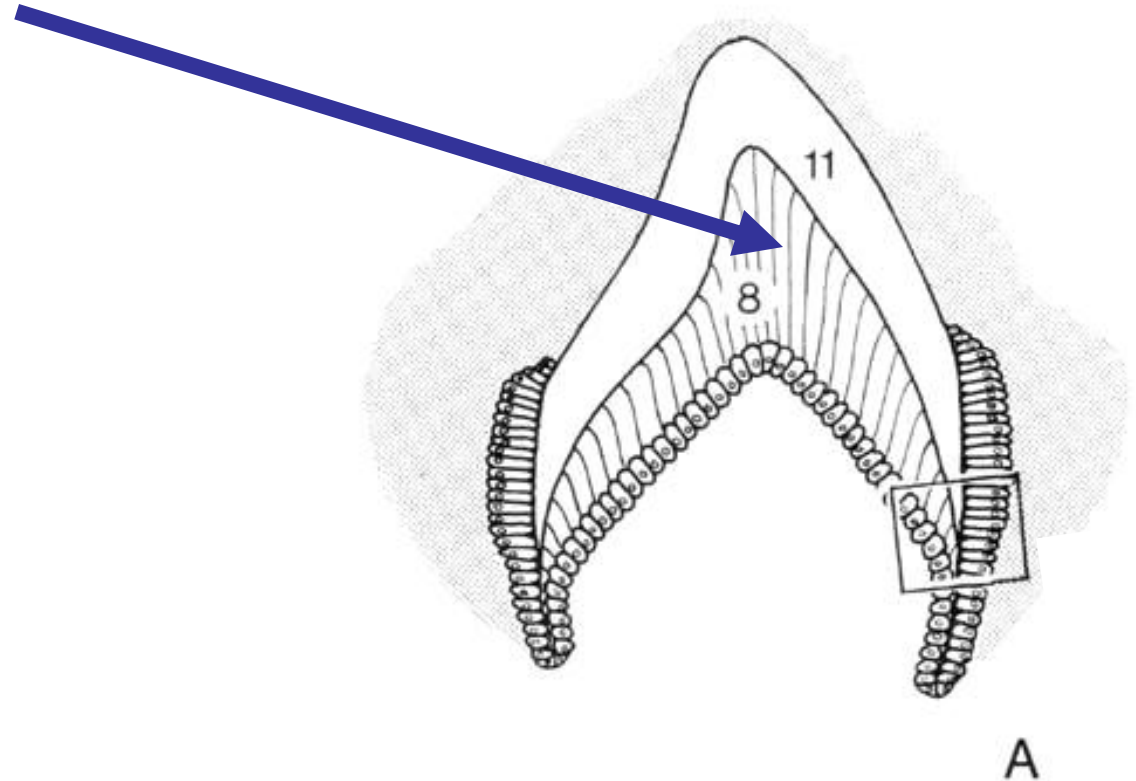
- ameloblasterne danner emalje-grundsubstans (i daglig tale "emalje-matrix")

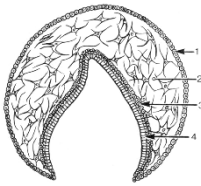

DENTIN

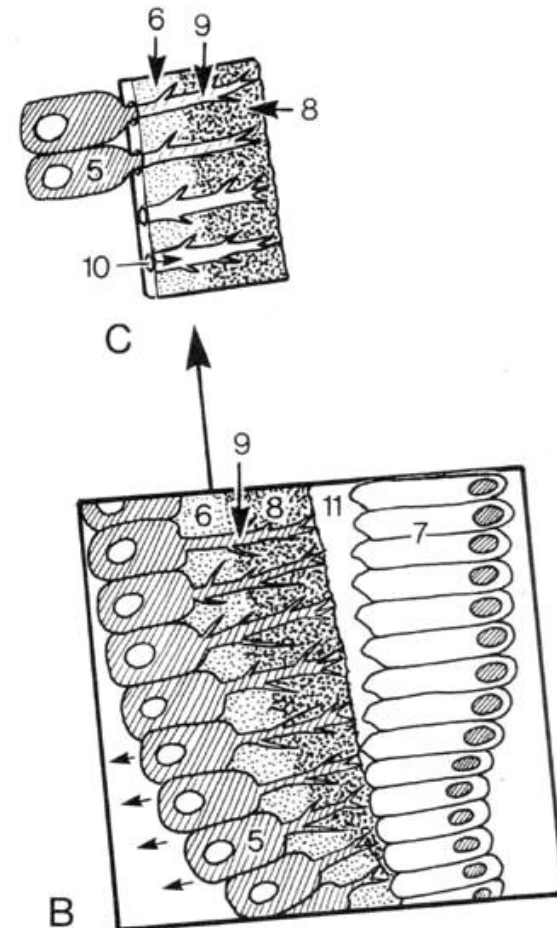
- **Dentin**
 - Mineraliseret grundsubstans

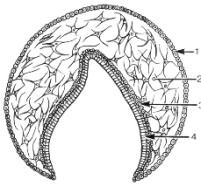

ODONTOBLASTER

- **Odontoblastudløber**
 - Indlejret i dentinkanaler
- **Cellelegeme**
 - Ligger på dentinens inderside
- **Prædentin**
 - Fibriller
 - Amorf grundsubstans
- **Dentin**
 - Mineraliseret grundsubstans (dentin matrix)

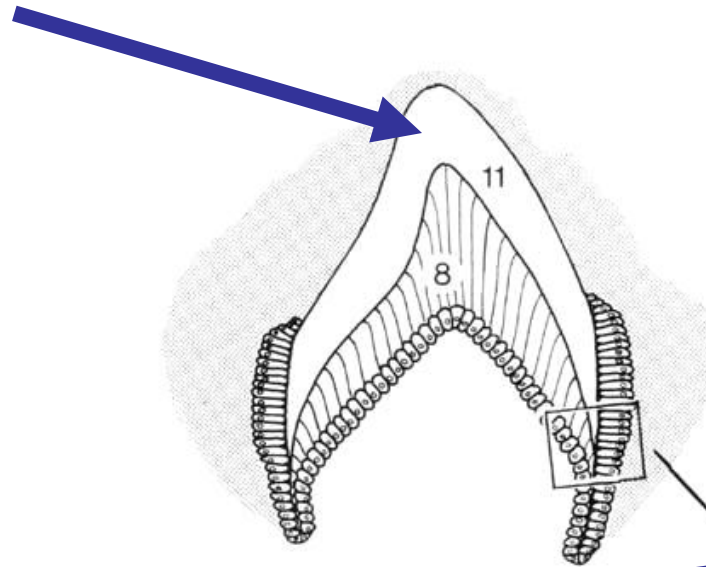

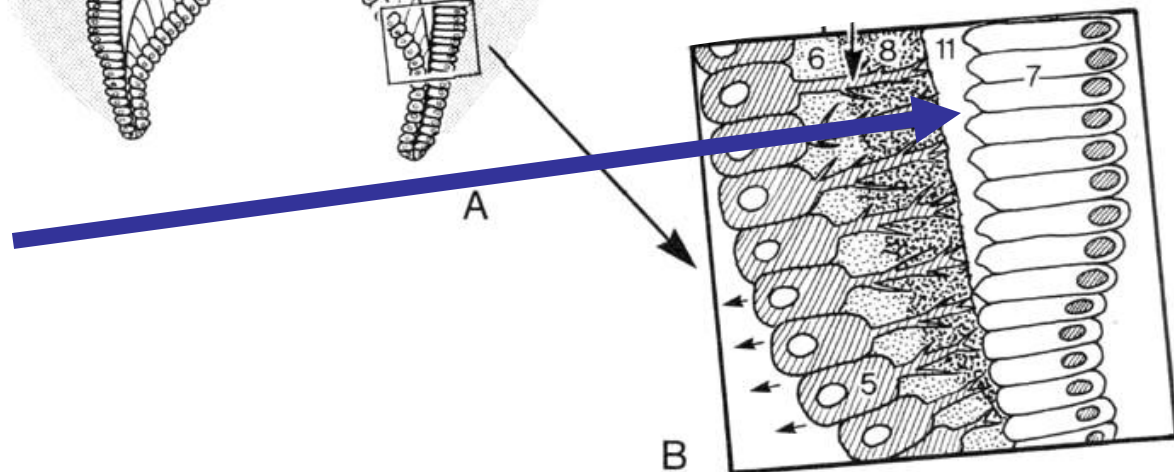
AMELOBLASTER

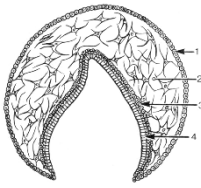
- **Emalje**

- Mineraliseret grundsubstans

- Amorf grundsubstans

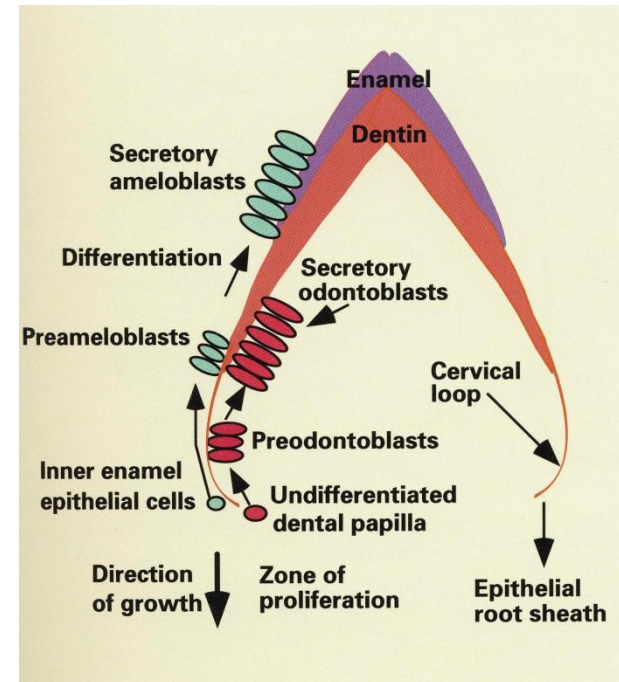

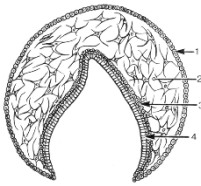

EMALJEDANNELSE

AMELOGENESE

- Sekretionsfase
- Mineraliseringsfase
- Modningsfase

SAMMENFATNING

1. epitel danner en knop
2. emaljeepitel inducerer differentiering af mesenchymale celler i bindevævet
3. signal-interaktion mellem epitel og mesenchym
4. mesenchym kondenseres som en lokal fortætning af celler
5. epitelknop vokser videre over kappe og klokke stadierne
6. mesenchymceller i papillen differentierer til odontoblaster
7. odontoblaster danner prædentin som er ikke-mineraliseret
8. indre emaljeepitelceller omdannes til ameloblaster
9. prædentin mineraliserer og bliver til dentin
10. ameloblaster danner emalje-grundsubstans dvs en matrix, der mineraliserer...

Tandudvikling

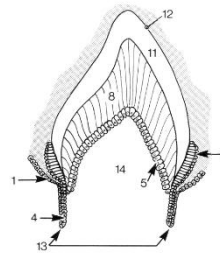
Stadier i kronens udvikling (3)

Lag celler i emaljeorganet (4)

Faser i emaljens udvikling (3)

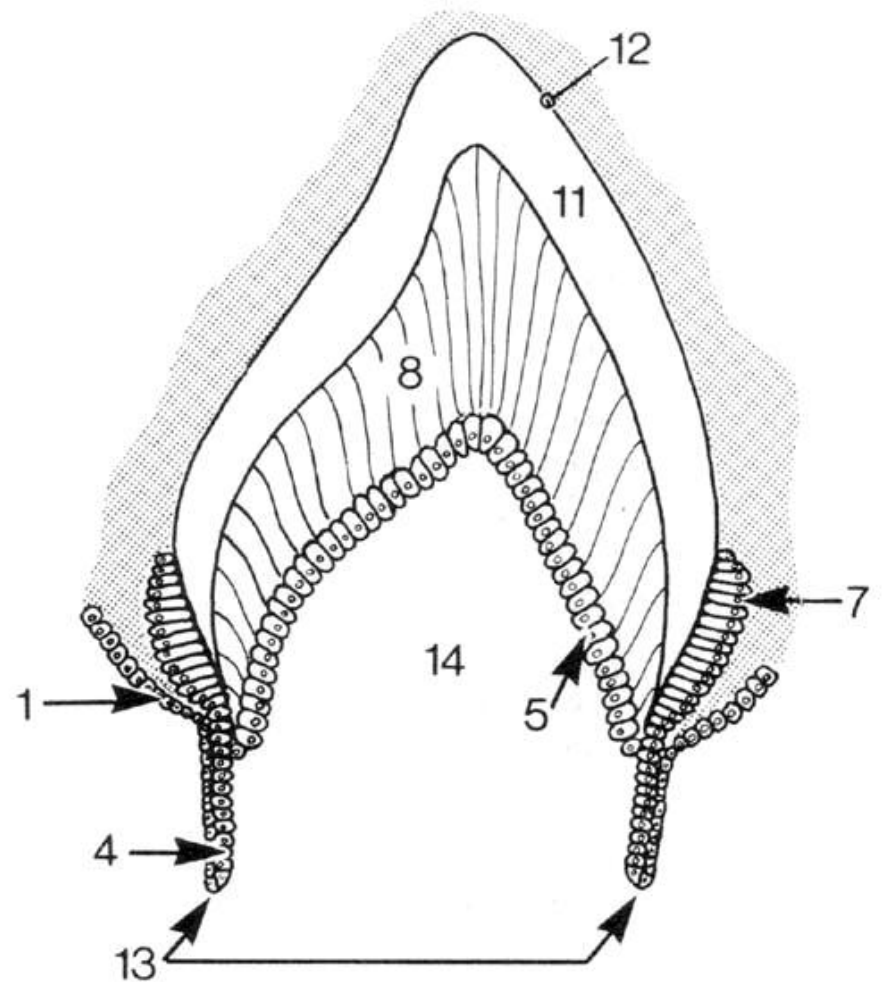
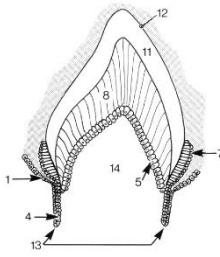
-

4. UDVIKLING AF ROD, RODHINDE OG PULPA

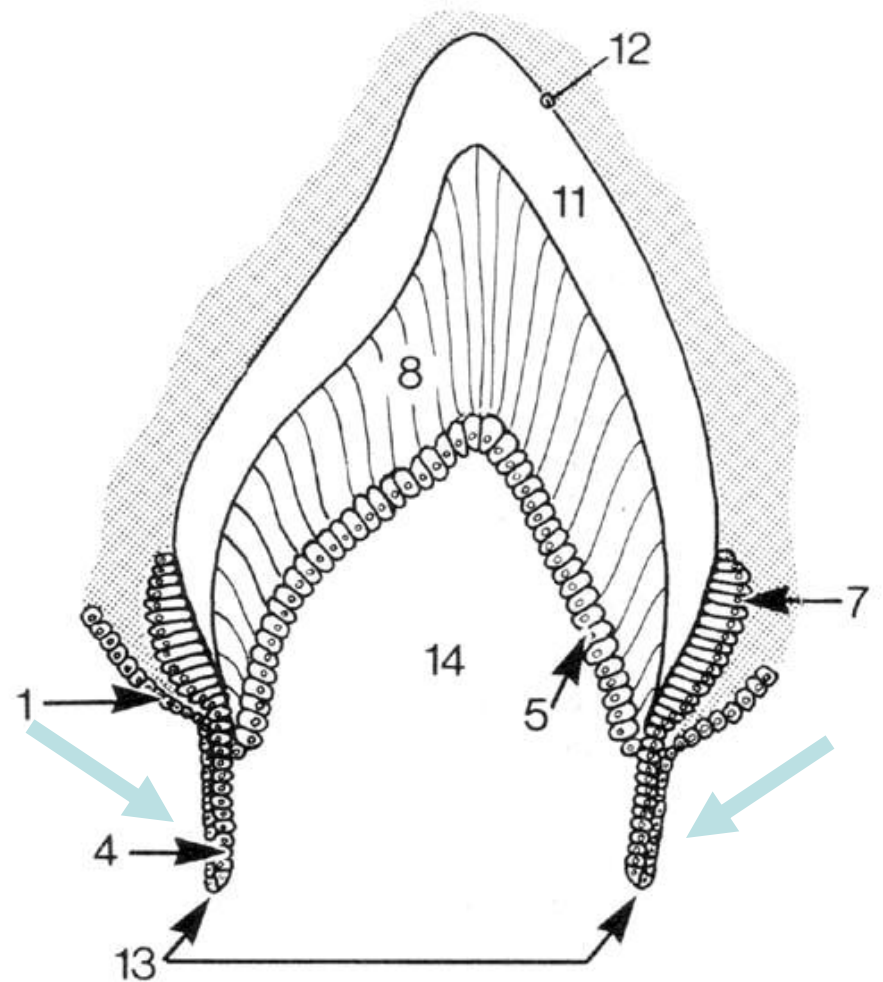
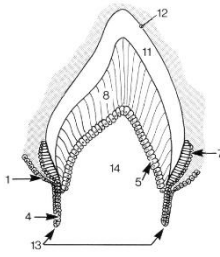
Tandorganets kant

- vokser i dybden
- udstanser roden

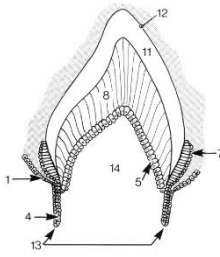

Tandorganets kant

- epitelskede vokser
i apikal retning

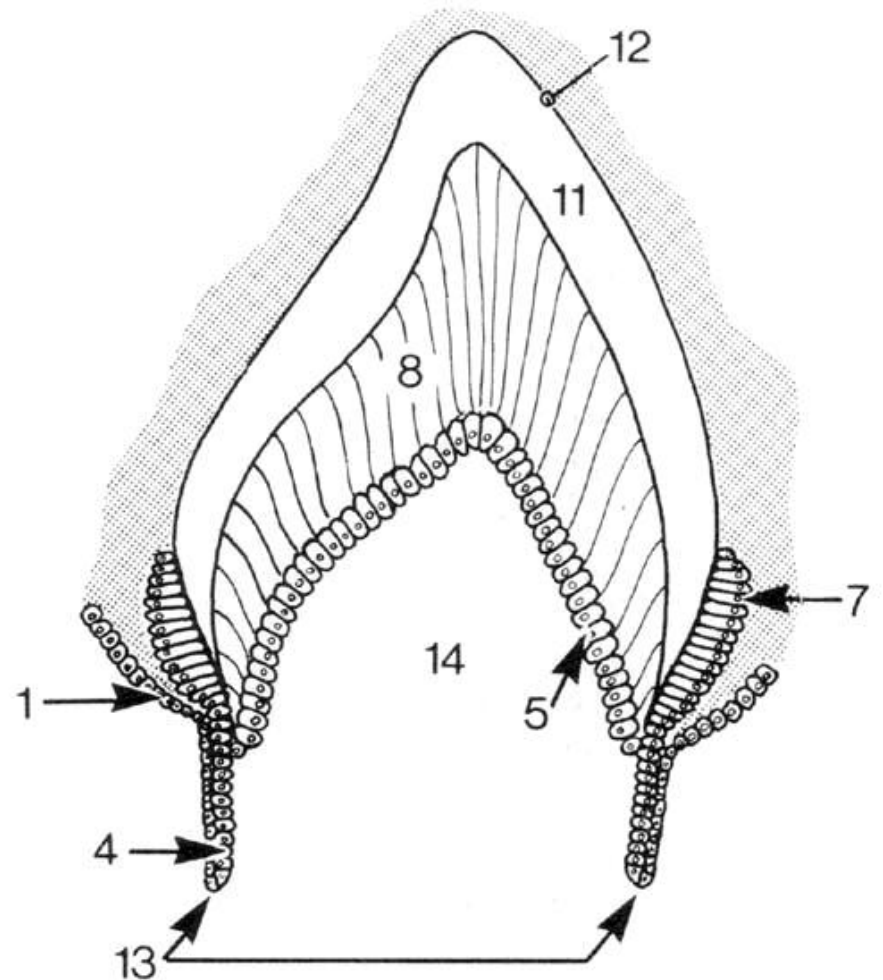
Hertwig's rodepitelskede

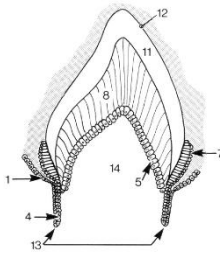
- Dannes ved forlængelse af:

- Ydre emaljeepitel
- Indre emaljeepitel

- NB: stratum reticulare & stratum intermedium mangler

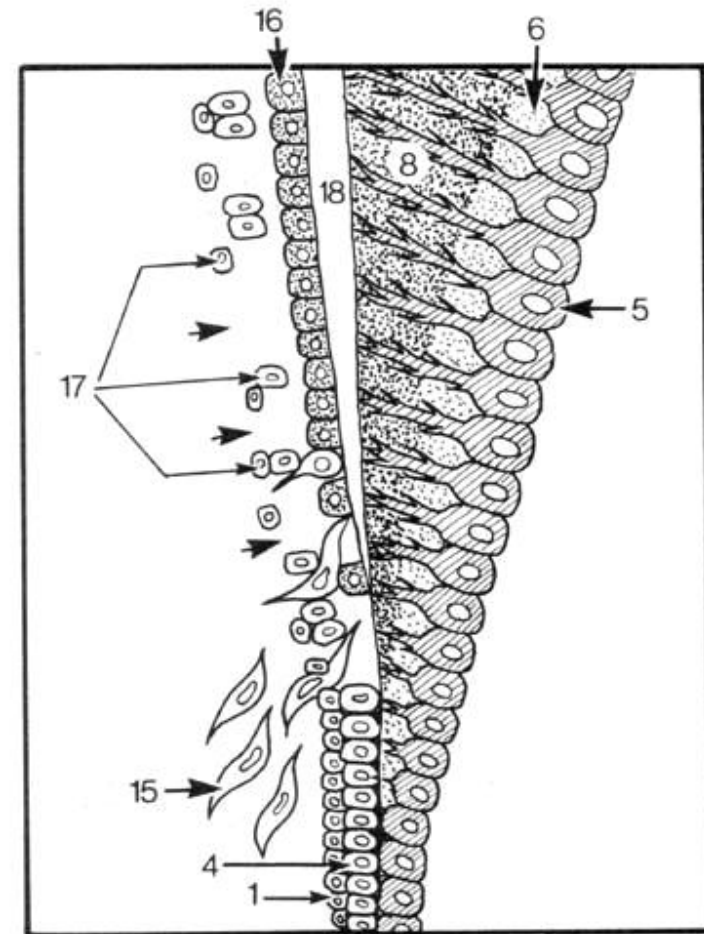

Hertwig's rodepitelskede

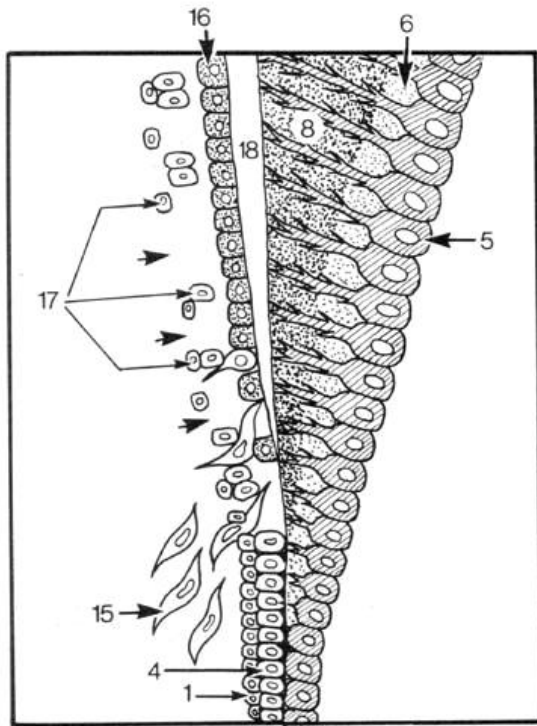
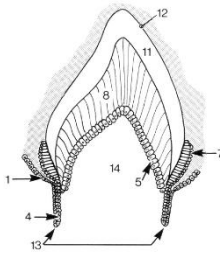

Inducerer:

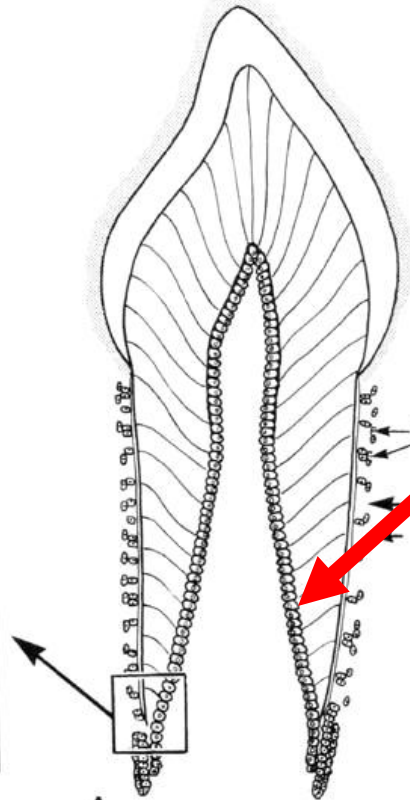
- differentiering af odontoblaster
- der dannes dentin på inder-siden af skeden

Hertwig's rodepitelskede

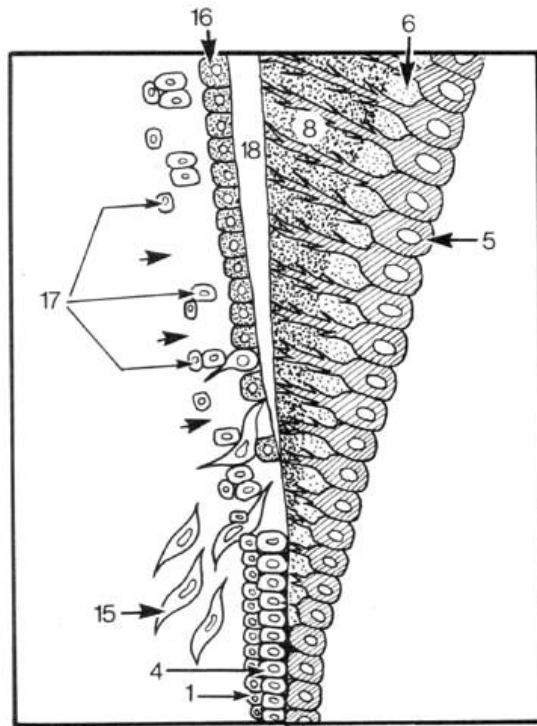
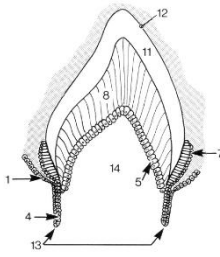
B

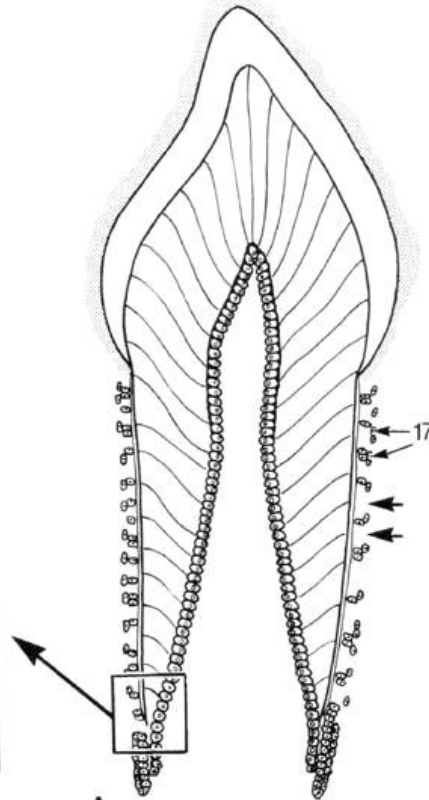
A

- **dentin, prædentin og odontoblast-laget** forlænges i apikal retning

Hertwig's rodepitelskede

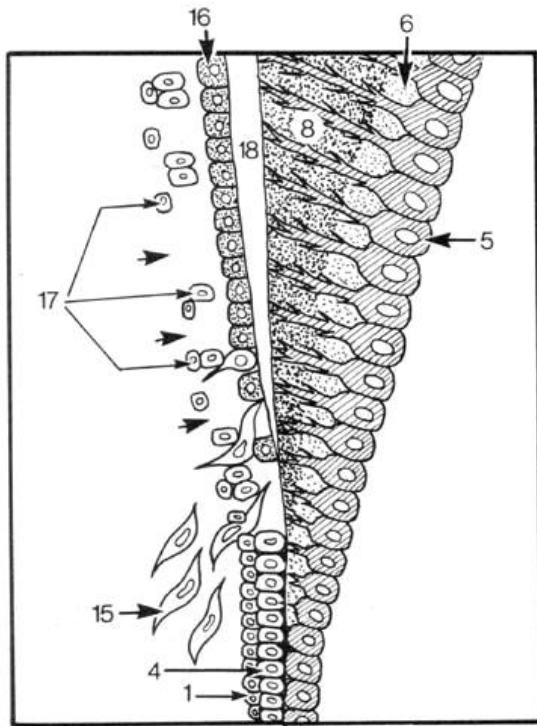
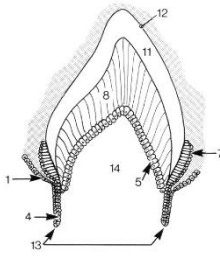
B

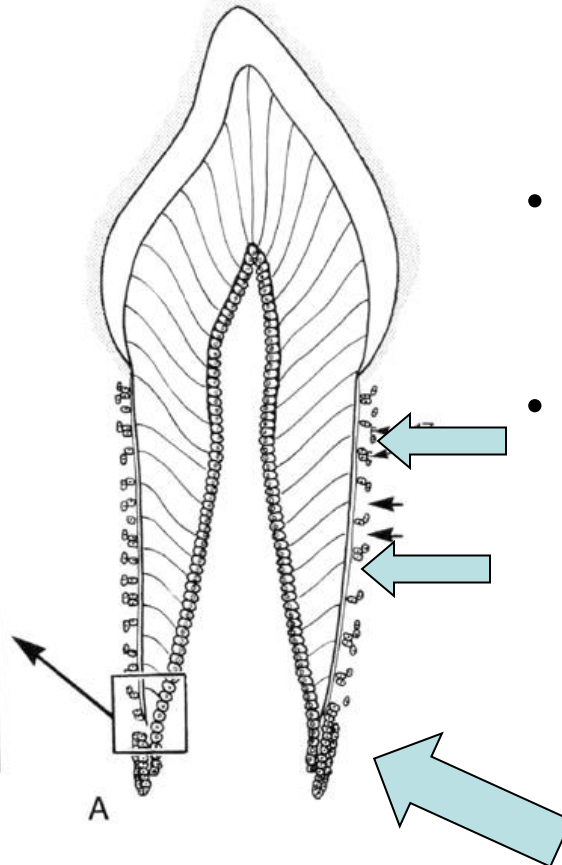
A

- **bindevævsceller** er vokset ind fra ydersiden
- ..der hvor der er dannet dentin

Hertwig's rodepitelskede

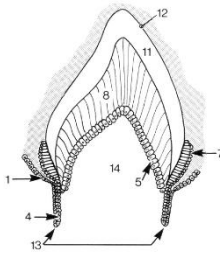
B

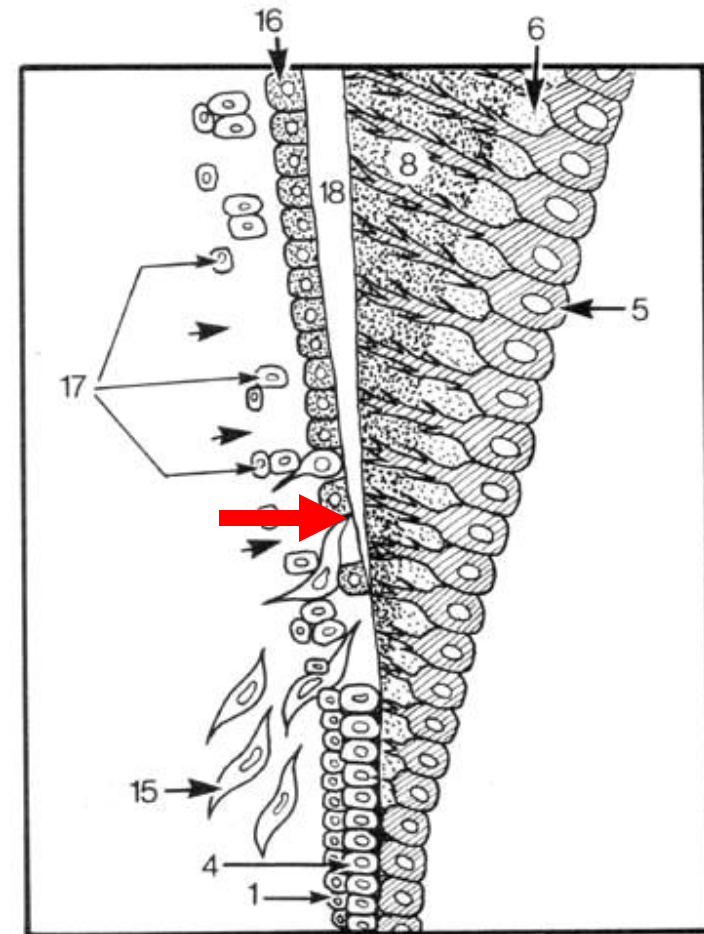
A

- hovedparten af Hertwig's rod-epitelskede går tabt (apoptose)
- rodepitelskeden forsætter apikalt

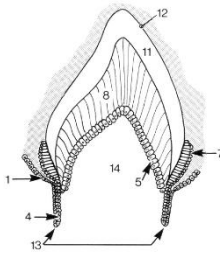
UDVIKLING AF ROD

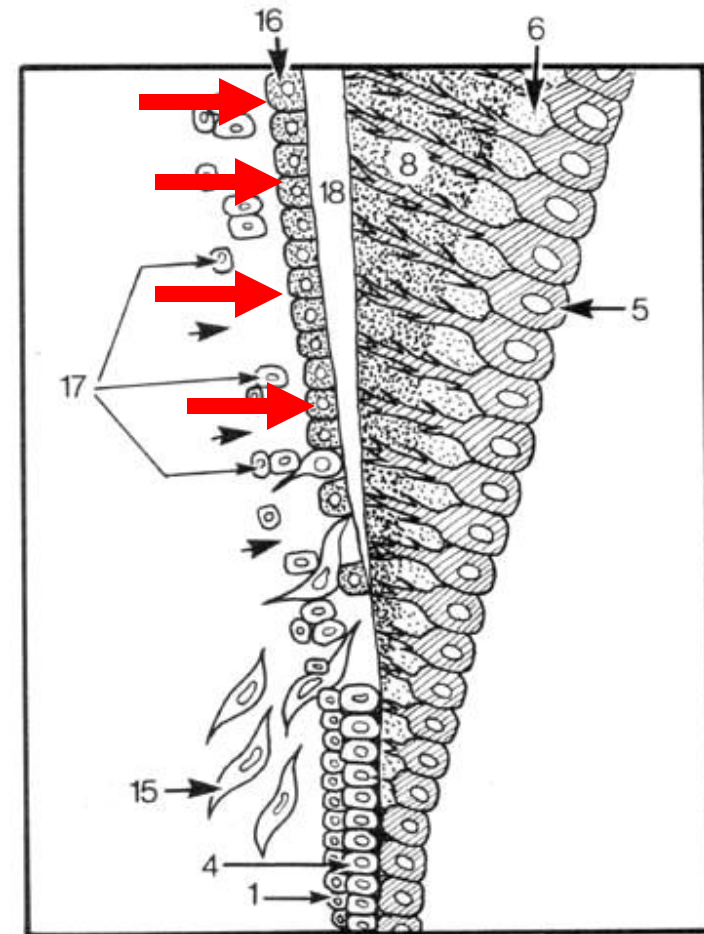
- **bindevæv** fra den omkringliggende tandsæk gennemhuller det ydre og indre emaljeepitel fra ydersiden og når ind til dentinen

UDVIKLING AF ROD

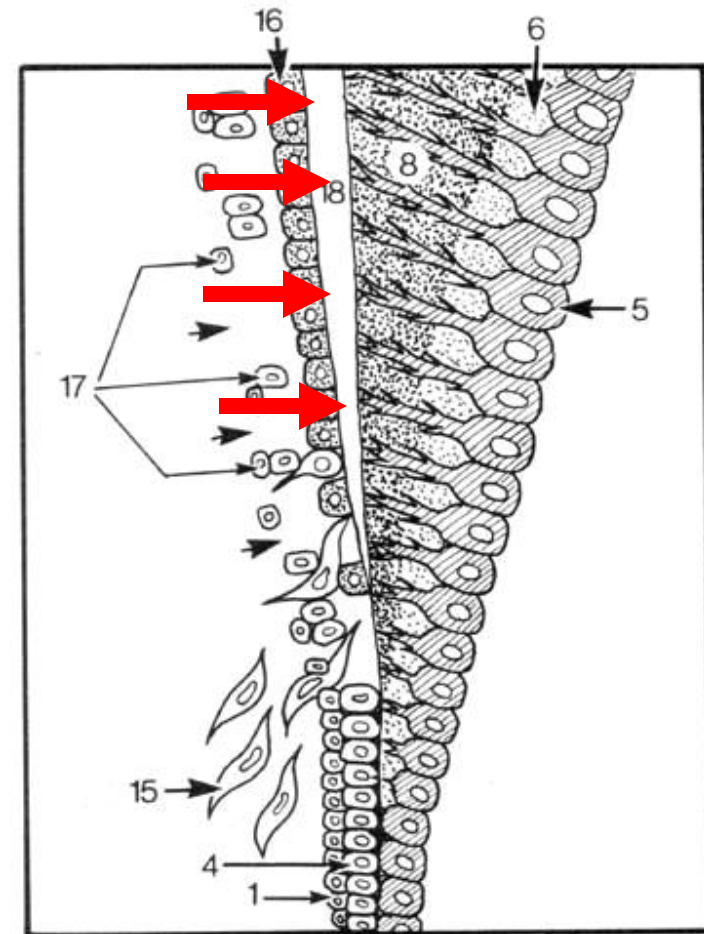
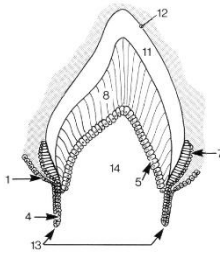

- bindevævs-celler (stamceller/progenitorceller) differentierer til **cementoblaster**, der aflejrer sig på dentinen

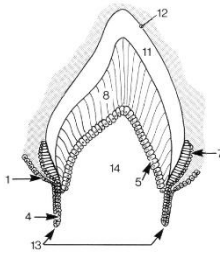
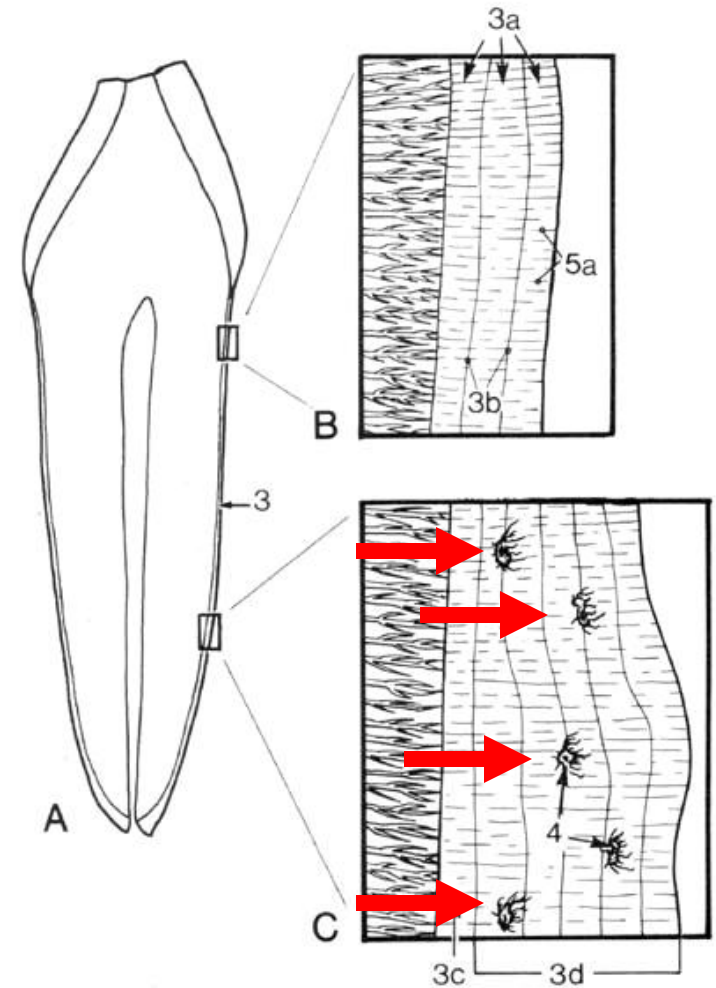
CEMENT

- cementoblaster danner **cement** på overfladen af roddentin

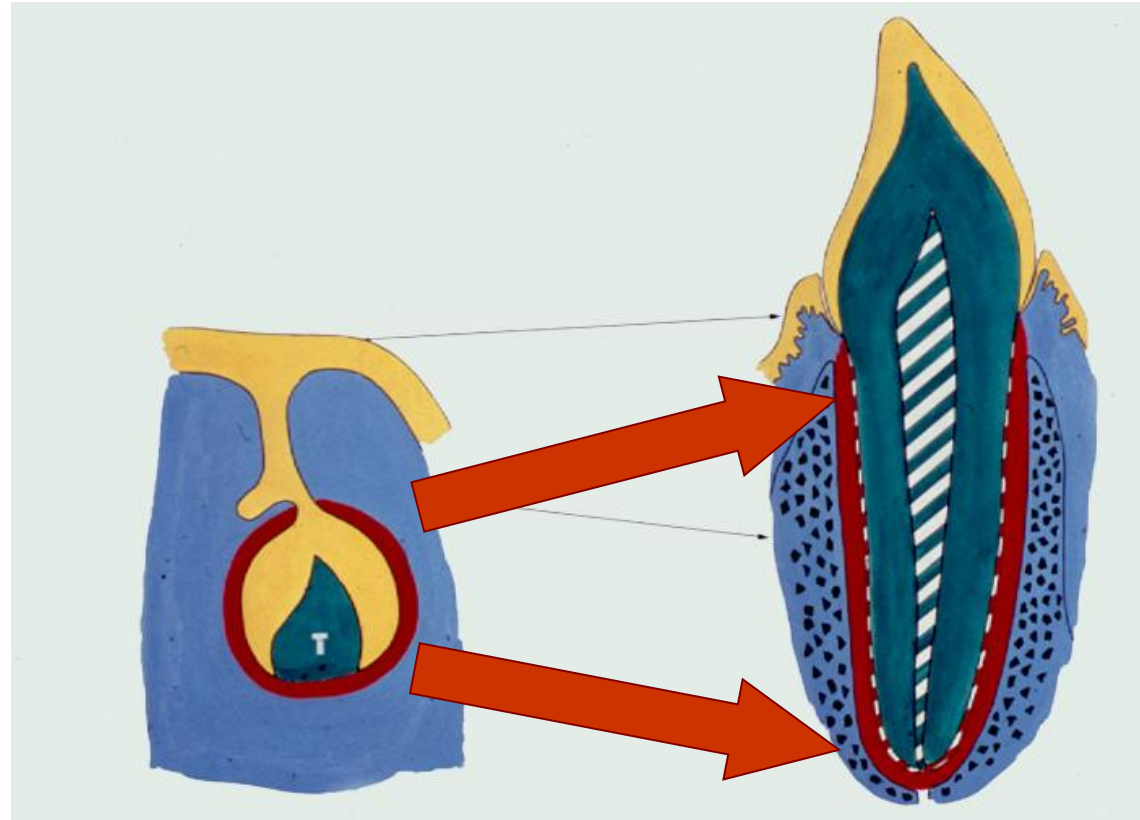
CEMENT

- enkelte celler indlejres i cementlaget og bliver til **cementocytter**

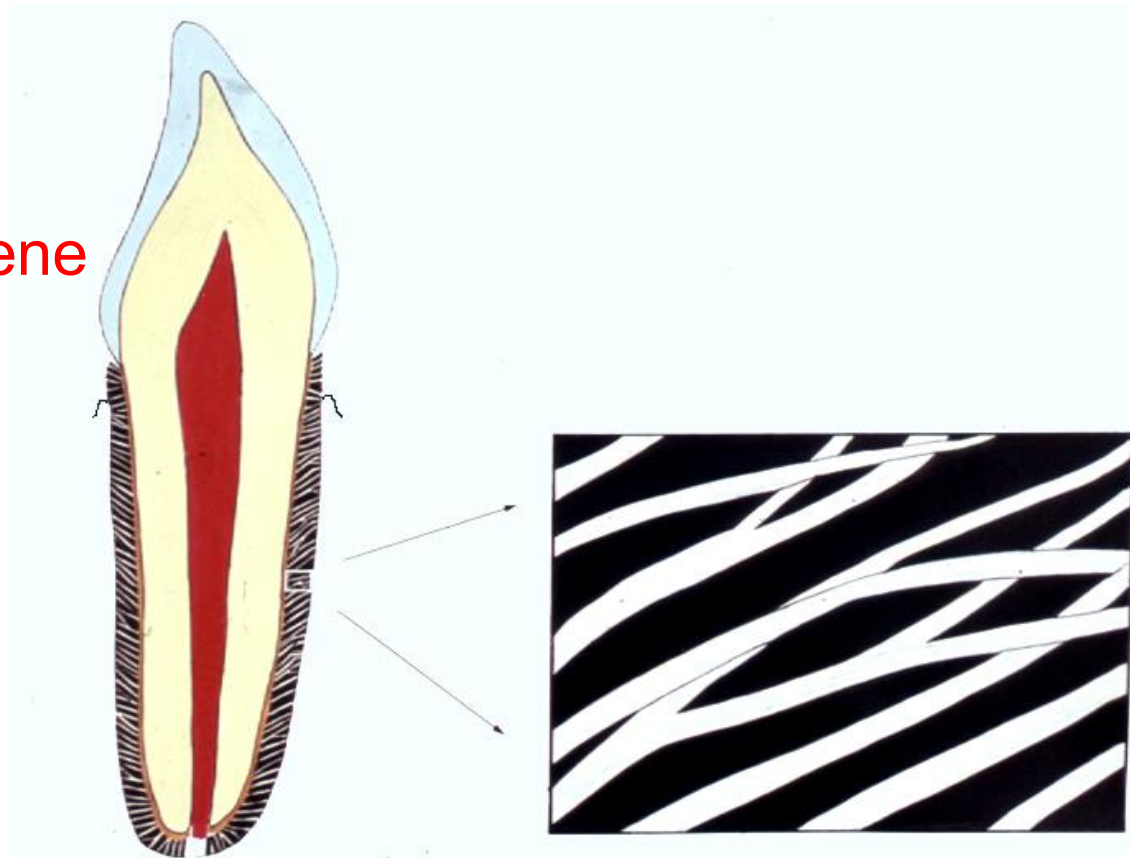
RODHINDEN

- udvikles fra
tandsækken

RODHINDEN

- udvikles ved om-organisering af bindevæv og heriblandt **kollagene fibriller**

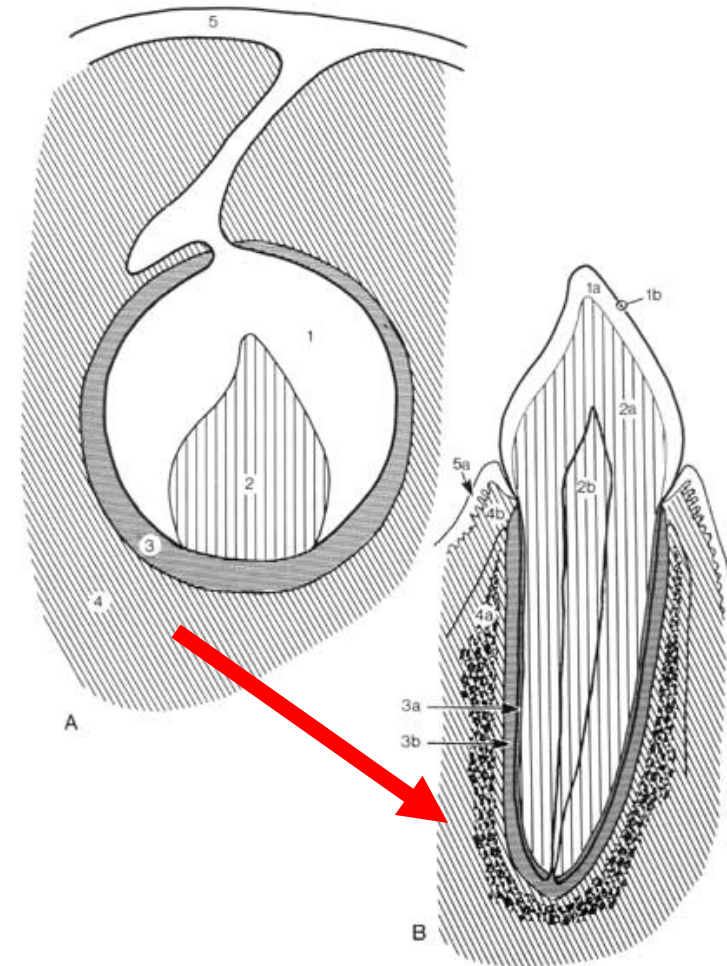

ALVEOLEKNOGLEN

- bindevævs-
præformeret

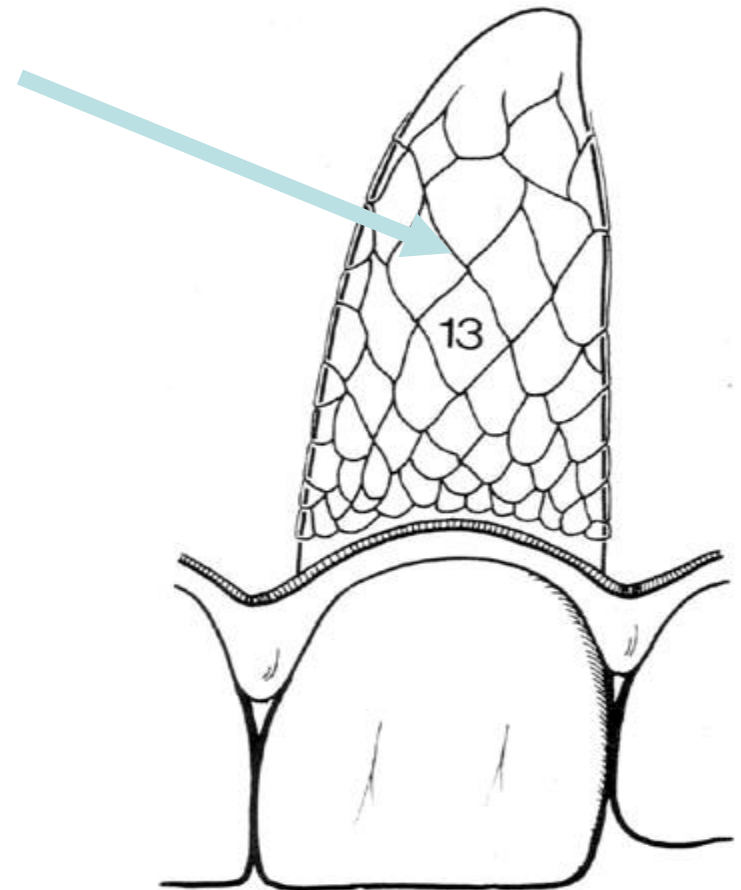
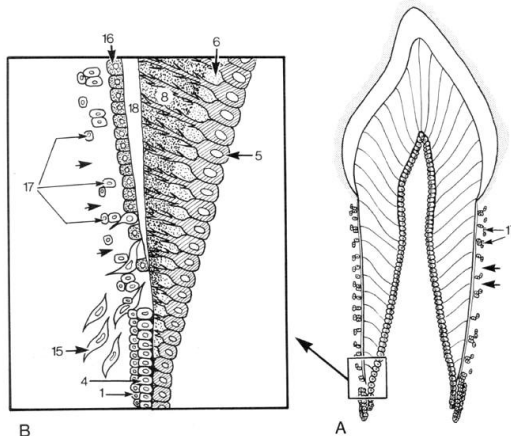

HL, TA, IOOS, AU

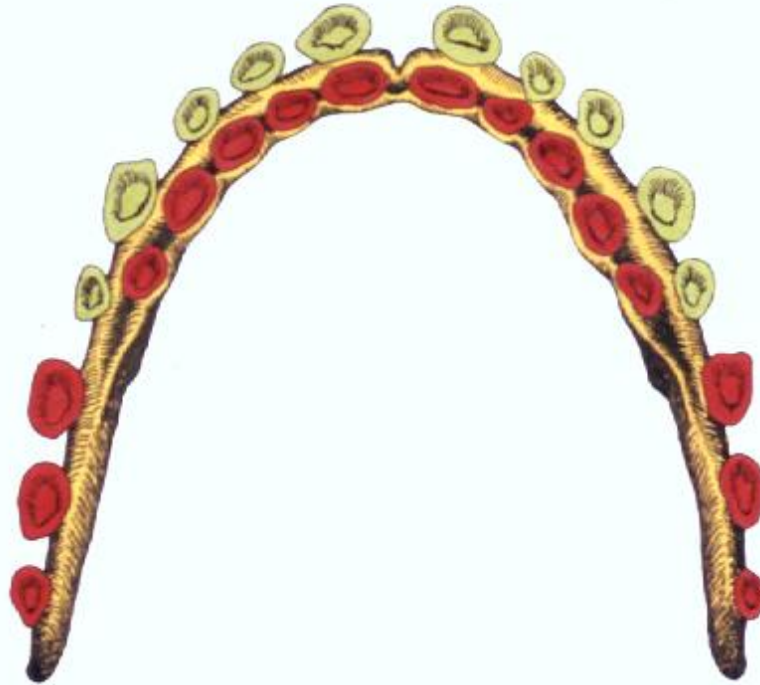

Malassez epiteløer

- er rester fra rodepitelskeden
- ligger i rodhinden

5. ERSTATNINGSTANDLISTER OG TILVÆKSTLISTE

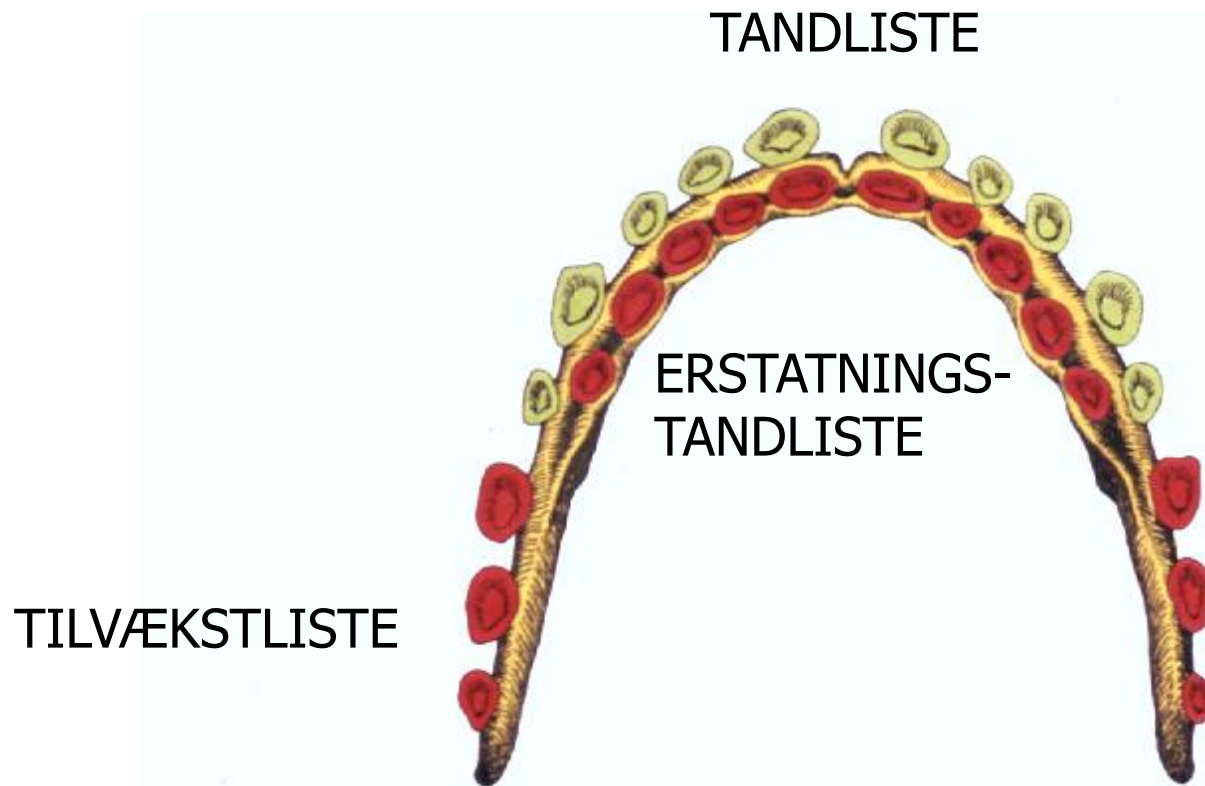
Mælketandsæt med nye tænder på vej

Db-42/9-21-22-23

TANDSÆT

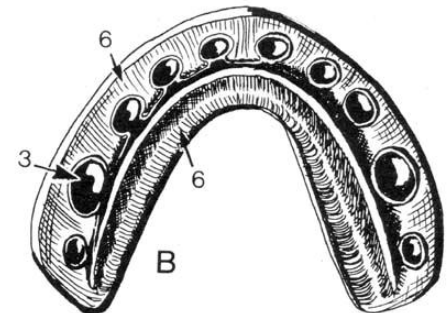
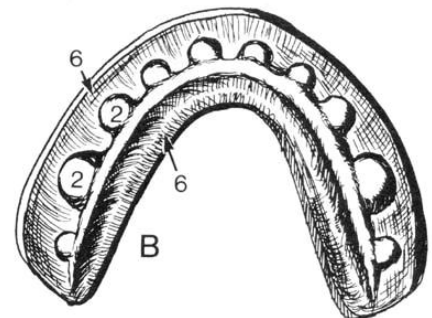
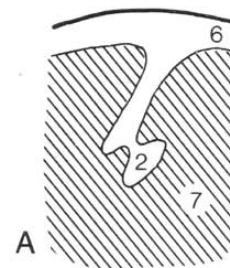
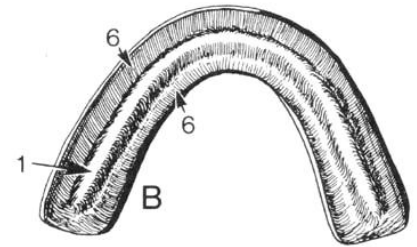
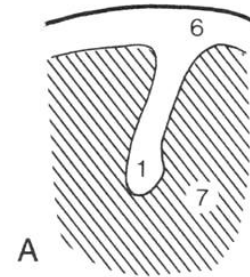
- 20 mælketænder
 - også kaldet "det temporære tandsæt"
- Ca 32 blivende tænder
 - også kaldet "det permanente tandsæt"

LISTER

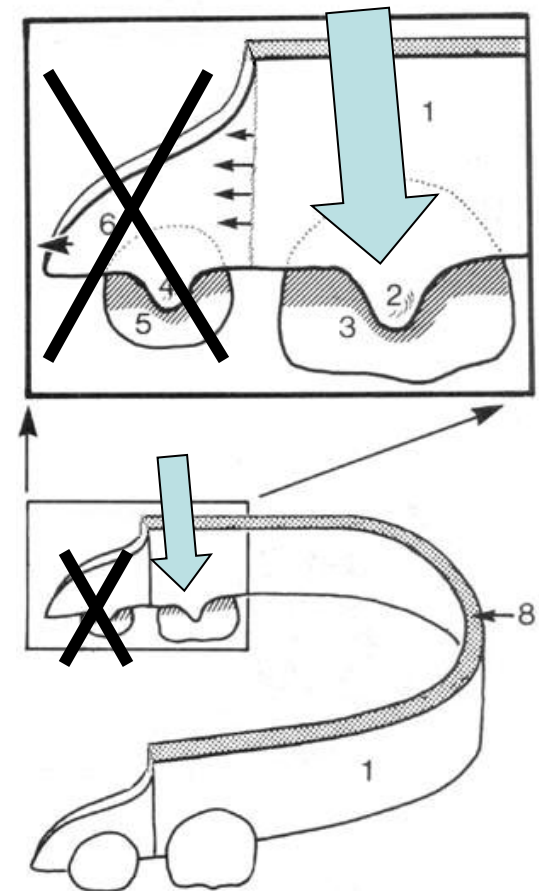
TANDLISTE

- Mælketænder udvikles fra tandlisten
- 10 mælketænder i hver kæbe:
 - 4 mælkefortænder
 - 2 mælkehjørnetænder
 - 4 mælkekindtænder

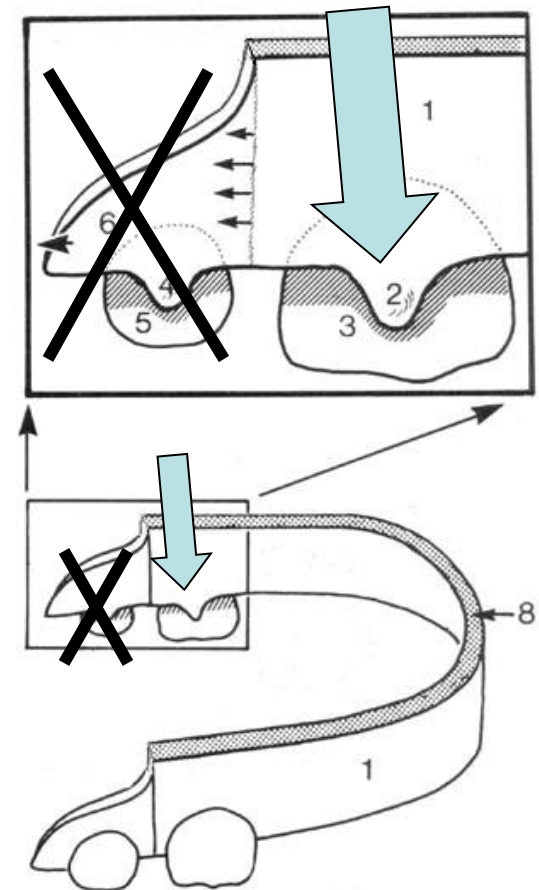
ERSTATNINGSTANDLISTER

- Nogle af de blivende tænder udvikles fra erstatningstandlister

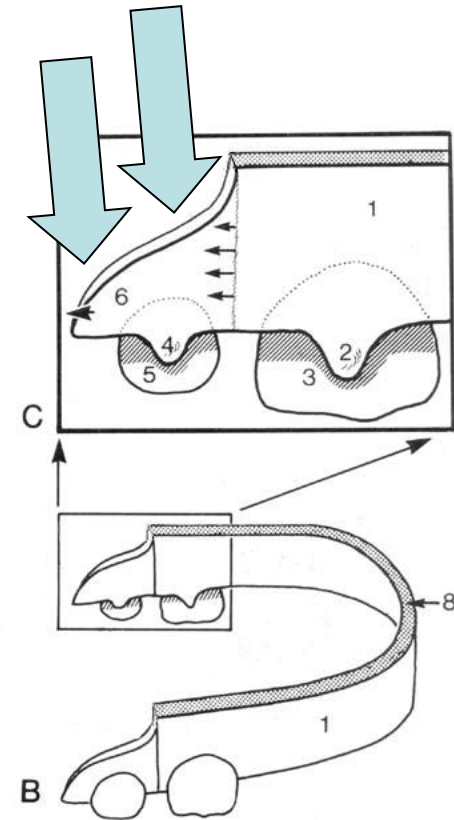
ERSTATNINGSTANDLISTER

- De blivende tænder udvikles fra erstatningstandlister
- ialt 20 blivende tænder udvikles oralt for mælketænderne

TILVÆKSTLISTE

- Op til 3 permanente kindtænder udvikles fra frie kant i hver kæbehalvdel
- ialt ca op til permante tænder udvikles fra tilvækstlisten (som primære tænder)

Peerfeedback 2 og 2 - evt 3

Tandudvikling

Lange lister i kæbevolden

- til mundens forgård (1)
- til mælketænder (1)

Blivende tænder udvikles fra lister (2)

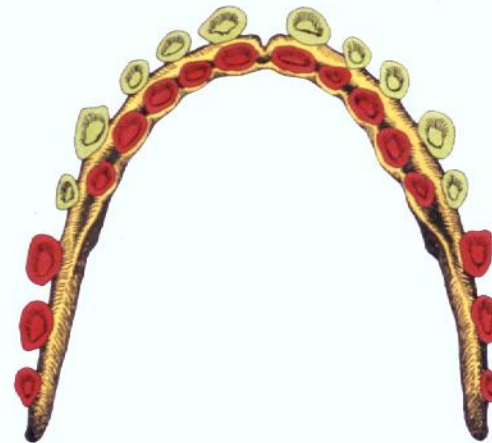
-

“Serres perler”

- epitel-rester fra tandlister
- nb: epitel-øer kan udvikle cyster

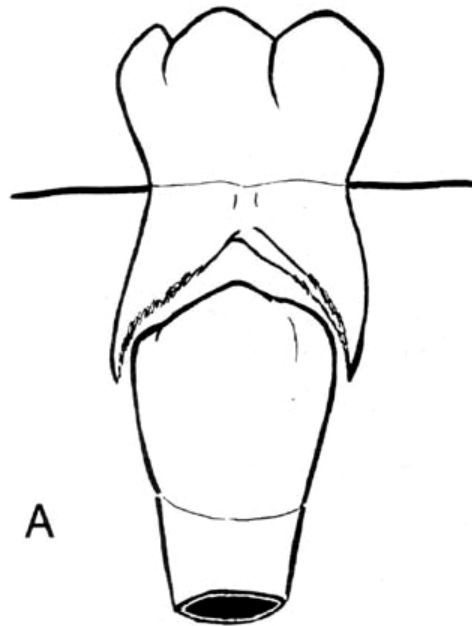
TANDSÆT

- 20 mælketænder
 - 20 primære tænder
- Op til 32 blivende tænder
 - Op til 12 primære tænder
 - 20 sekundære

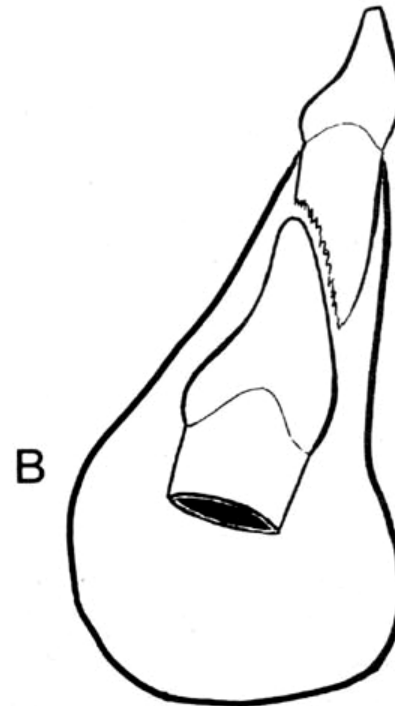

ERUPTION

- blivende tænder erstatter mælketænder
- resorption af mælketændernes rødder

A

B

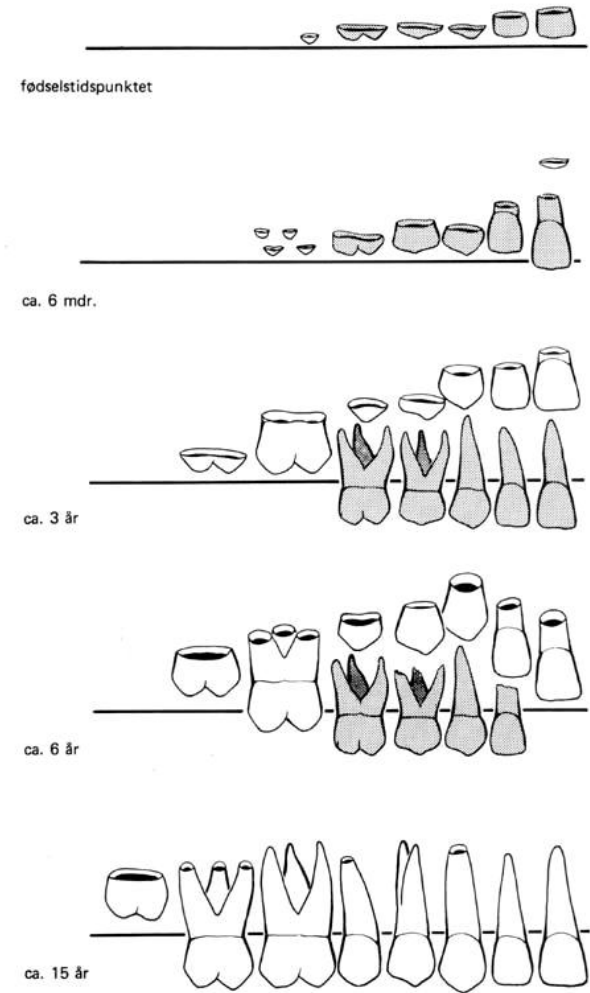
6. MINERALISERING OG FREMBRUD

Mælketandsæt med blivende tænder på vej

FØR FØDSEL

- mælketænder og permanente første molar begynder at mineralisere

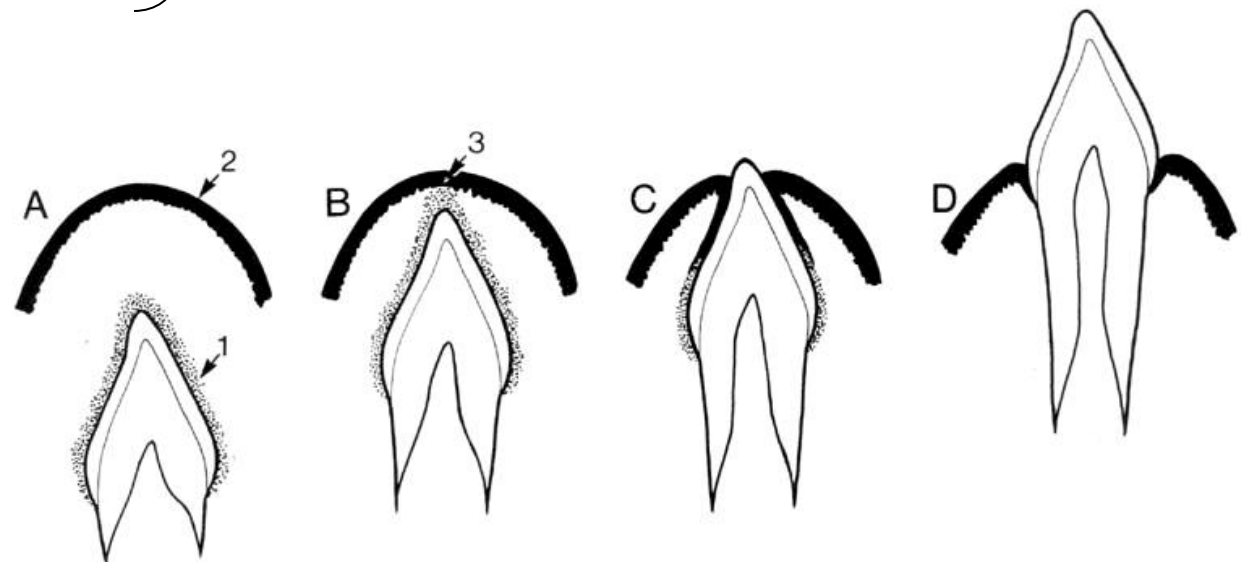

REDUCEREDE EMALJEEPITEL

Emaljeorgan

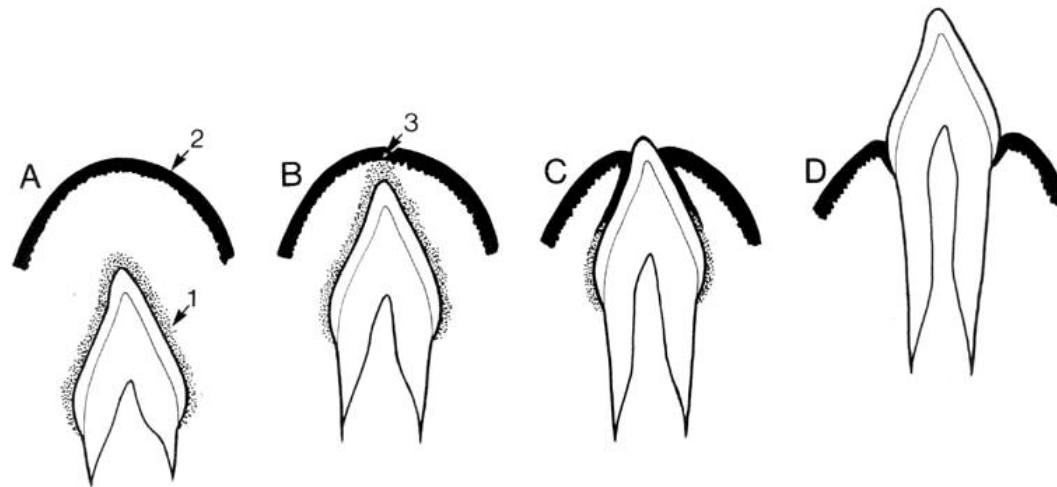
Emaljehinde

Reducerede emaljeepitel

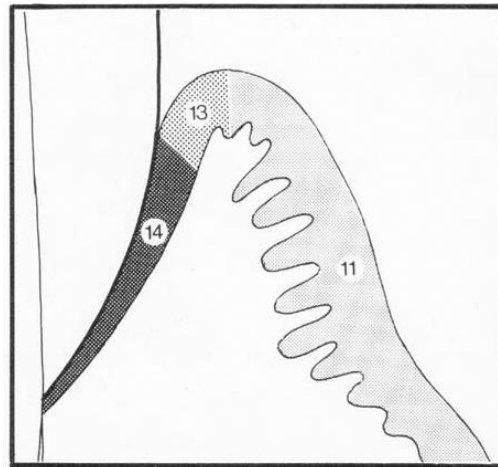
REDUCEREDE EMALJEEPITEL

- smelter sammen med mundhuleepitel

REDUCEREDE EMALJEEPITEL

- bliver til sulcusepitel og kontaktepitel

Slut

HL, TA, IOOS, AU

Mentimeter

